

Planstrategi 2020 – 2023 og planprogram for kommuneplan 2023 – 2038

19.10.20

Innhold

Planstrategi 2020 – 2023.....	1
og planprogram for	1
kommuneplan 2023 – 2038.....	1
Innledning.....	3
1. Planstrategi 2020 - 2023.....	4
1.1 Formål, rammer og overordnede mål	4
1.1 Hvorfor planstrategi og hva skal den inneholde?	4
1.2. Hvilke globale endringer påvirker Sandnes mot 2038:	4
1.3 Nasjonale og regionale forventninger	5
1.3.1 Nasjonale forventninger	5
1.3.2 Regionalplan for Jæren 2050, forventninger fremover.....	6
1.4 Kontakt med nabokommuner og statlige- og regionale aktører.....	7
1.6 Kommunens overordnede mål.....	8
2. Utfordringsbildet i Sandnes.....	9
Oppsummert utfordringsbilde	23
3. Planprogram kommuneplan 2023 - 2038.....	23
3.1 Rullering av kommuneplanen.....	24
3.1.1 Erfaring med gjeldende plan	24
3.2 Prioriteringer og føringer	25
3.3 Plankrav	26
3.4 Byutviklingsstrategi i gjeldende kommuneplan	26
3.5 Alternativsvurderinger og analyse	27
3.6 Utredningsoppdrag	27
Levende lokalsamfunn.....	28
Nytt togstopp Lura	28
Konsekvenser av ny Regionalplan Jæren	28
Oppdatering fagnotat transport og mobilitet	28
Delutredning bolig.....	29
Massehåndtering.....	29
Kartlegging av næringsarealer og næringsstrategi.....	29
Kartlegge og sikre behov for sosial infrastruktur i Sandnes sentrum og prioriterte byutviklingsområder.....	30
Byggegrense strandsonen - spredt bebyggelse og LNF.....	30
Kunnskapsgrunnlag deltakelse	30
Handel og logistikknutepunkt	30

Verneområder i Forsand	30
Klima og miljø	31
Andre tema som kan ha konsekvenser for kommuneplanen	31
3.7 Oppfølging og virkemidler for styring	32
3.7.1 Bestemmelser og plankart	32
3.7.2 Handlingsplan	32
3.8 Organisering av arbeidet og fremdriftsplan	33
3.9 Medvirkning	34
Politisk medvirkning	34
Faglig medvirkning	34
Berørte regionale myndigheter	35
Dialog med innbyggere, organisasjoner og næringsliv	35
Barn og unge	35
Befolkningen i Forsand	35

Innledning

Kommunal planstrategi skal utarbeides hver kommunestyreperiode. Strategien skal vurdere planbehovet samlet i kommunen og avklare omfanget av kommuneplanrevisjonen. Som del av planstrategien er det beskrevet et utfordringsbilde som tar opp viktige trender, føringer og forutsetninger i kommende kommunestyreperiode.

Planstrategien legger opp til en revisjon av kommuneplanen. Et planprogram for den kommende revisjonen er del to av dette dokumentet. Det ble i en tidlig fase foreslått og bestemt at planstrategien og planprogrammet for ny kommuneplan slås sammen til et dokument. Flere kommuner har gjort dette tidligere. Fordelene er en mer effektiv prosess, og det er mer oversiktlig å samle det i dokument, da de langt på vei tar utgangspunkt i det samme

To kommuner har blitt en. Å lage en planstrategi for nye Sandnes er en sentral oppgave i denne kommunestyreperioden. Det har vært gjennomført administrative prosesser i begge kommunene før sammenslåingen og i den nye kommunen etter 1. januar 2020. I tillegg er det gjennomført samtaler og arbeidsmøter med nabokommuner for å løfte frem felles planutfordringer i regionen.

1. Planstrategi 2020 - 2023

1.1 Formål, rammer og overordnede mål

1.1 Hvorfor planstrategi og hva skal den inneholde?

Alle kommuner skal innen ett år inn i ny kommunestyreperiode ha utarbeidet en kommunal planstrategi. Planstrategien skal avklare hvilke *planoppgaver* kommunen skal prioritere i valgperioden for å legge til rette for en ønsket utvikling. Gjennom vedtaket av den kommunale planstrategien skal det nye kommunestyret ta stilling til om kommuneplanen helt eller delvis skal revideres. Planstrategien er også et egnet verktøy for å vurdere kommunens plansystem, planressurser og samlede planbehov i perioden knyttet til kommunedelplaner, tema- og sektor(fag)planer.

Som grunnlag for kommunal planstrategi anbefaler departementet å utarbeide en oversikt over utviklingstrekk og utfordringer for kommunen som kan ha betydning for vurdering av planbehovet. Utfordringer kommunene vil møte både som samfunn og som organisasjon bør sees på.

Gjennom planstrategien vil kommunestyre prioritere overordnet planarbeid og gi føringer for kommende kommuneplanrevisjon.

1.2. Hvilke globale endringer påvirker Sandnes mot 2038:

Verden rundt oss blir stadig mindre, og globale trender og utviklingstrekk påvirker oss i større grad. Akkurat nå står verden, Norge og Sandnes ovenfor en pandemi vi ikke kunne forutse for kort tid siden. Situasjonen har vært og vil være dramatisk. Covid 19 vil sette sitt preg på oss i lang tid. Hvilke konsekvenser pandemien får for Sandnes er det vanskelig å si noe om når dette skrives. Men det vil prege oss i lang tid. Konsekvensene for liv og helse vet vi enda ikke, langt mindre hvilke konsekvenser dette får for næringsliv og samfunnet for øvrig på mellomlang og lang sikt. Det vi vet nå er at det er

viktig å ha beredskap for at pandemier kan inntreffe, og at drastiske tiltak må settes inn i en tidlig fase for å begrense og forsinke virkningene av viruset.

Det vi vet er at det også er andre globale endringer som vil påvirke oss som lokalsamfunn:

- **Urbanisering;** en stadig høyere andel av befolkningen i verden kommer til å bo i by. For regionen og Sandnes betyr dette en fortsatt befolkningsvekst i sentrale deler av kommunen.
- **Klimaendringene skjer raskt;** behovet for utslippskutt blir større, temperatursvingninger og mer nedbør legger i større grad føringer for utforming av strukturer og planlegging i by og kommune.
- **Ulikheter;** ulikheten mellom geografiske områder og mellom folk endres. Innsats mot økte ulikheter må skje på mange plan.
- **Globalisering;** endringer utenfor Norge og regionen får raskere betydning for Sandnes – for eksempel økonomi, næringsliv m.m. Globale hendelser som utbruddet av Corona-epidemien har store konsekvenser på verdensbasis og de langsiktige virkningene for Sandnes-samfunnet er ikke mulig å forutsi i dag.

1.3 Nasjonale og regionale forventninger

1.3.1 Nasjonale forventninger

Regjeringen legger hvert fjerde år frem nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme bærekraftig utvikling i hele landet. De nasjonale forventningene skal blant annet følges opp i fylkeskommunenes og kommunenes arbeid med planstrategier og planer. Regjeringen peker ut fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Regjeringen har fått tilslutning i Stortinget til meldingen om «Bærekraftige byar og sterke distrikt», Meld. St. 18 (2016–2017). De nasjonale forventningene viderefører denne politikken. Regjeringen er opptatt av at utfordringer og muligheter varierer fra sted til sted. Regjeringen legger stor vekt på lokaldemokratiet i plan- og byggesaker, samtidig som nasjonale hensyn skal ivaretas. Nasjonale forventninger må derfor forstås i den lokale sammenhengen når planer utarbeides og gjennomføres.

Regjeringen vil at FNs 17 bærekraftsmål skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største utfordringer. De skal være en del av grunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen.

I tillegg er det en rekke lover og statlige planretningslinjer som legger føringer for den kommunale planleggingen, og som kan gi grunnlag for innsigelser.

De nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging 2019-2023 finnes [her](#).

Regjeringens perspektivmelding fra 2017 ([Meld. St. 29 \(2016–2017\)](#)) har skissert noen økonomiske utfordringer på lang sikt:

- Aldrende befolkning
- Utgiftene til å opprettholde dagens standard og dekningsgrad i tjenestetilbudet vil øke kraftig
- Større andel av befolkningen vil ha pensjon i stedet for en høyere arbeidsinntekt som inntektskilde
- Forventer lavere framtidige petroleumsinntekter til staten
- Lavere andel yrkesaktive
- Staten forventer lavere inntekter
- Økende sosial ulikhet i helse
- Tilpasninger til klimaendringer

1.3.2 Regionalplan for Jæren 2050, forventninger fremover

Regionale planer skal bidra til fysisk, miljømessig, økonomisk og sosial utvikling i fylket.

Fylkeskommunen er våre regionale folkevalgte, og har ansvar for å utarbeide de regionale planene i samarbeid med blant andre kommunene.

Regionalplan for Jæren 2050

Regionalplan for Jæren, fase 1 ble vedtatt i juni 2019. Fase 2 legges ut på høring våren 2020.

Planens visjon er at vi skal være en bærekraftig og endringsdyktig region.

Hovedmålet for by- og tettstedsutvikling beskriver at:

Regionen skal ha en bærekraftig by- og stedsutvikling basert på regionale helhetsløsninger som effektiviserer arealforbruket og transportarbeidet, styrker verdiskapingen, sikrer natur og kulturverdier, reduserer klimautslipp, og gir høy livskvalitet.

I tillegg til hovedmålet er det seks delmål med tilhørende strategier;

- varige naturverdier
- livskraftige nabolag
- levende sentrumsområder
- enklere hverdag
- konkurransekraft
- regionalt samarbeid

Planen skal bidra til samordning av statlige, regionale og kommunale virkemidler for å nå målet. Den legger felles og langsiktige rammer for arealbruk og transport i regionen. Et eget handlingsprogram beskriver konkrete tiltak og prosesser som staten, fylkeskommunen og kommunene skal ha ansvaret for. Styringsverktøyene i planen er retningslinjer og regional planbestemmelse for handel.

I fase 2 er det 5 tema som er utredet ytterligere:

- Arealvurdering av områder som ligger i Fylkesdelplan for Jæren 2000, men som ikke er lagt inn i kommunepanene. For Sandnes gjelder dette Dale, Gramstad og deler av Hommersåk.
- Store handelsenheter, gjerne kalt "Bigboxer" med utgangspunkt i en avgrenset lokalisering på Forus

- Bomiljø og kvalitet hvor en går fra krav om kvantitativ tetthet i ulike områder til faglig kvalitative stedsanalyser som grunnlag for utforming av bomiljø.
- Blågrønne strukturer og LNF som kartfester områder og gir retningslinjer for arealer avsatt til dette formålet.

Endelig vedtak av fase 2 vil ha stor betydning for fremtidig arealbruk i Sandnes kommune, og rådmannen vil utarbeide høringsuttalelse fra Sandnes vil våren 2020 som etter planen går til politisk behandling i mai 2020.

Regional planstrategi 2021-2024

Fylkeskommunen er også i gang med å utarbeide ny regional planstrategi for 2021-24. Planstrategien baseres på viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer i Rogaland og en anbefalt utviklingsretning med forslag til visjoner og mål for virksomheten. Den regionale planstrategien skal legges ut på høring i april 2020. Den vil legge bærekraftsmålene til grunn når den presenterer utfordringer og muligheter.

Miljømessig bærekraft:

- Klimagassutslipp gir mer ekstremvær
- Arealbruken presser naturmangfold, matsikkerhet

Sosial bærekraft:

- Samfunnet må tilpasses en aldrende befolkning
- Økende sosiale forskjeller

Økonomisk bærekraft:

- Næringslivet omstiller seg til et lavutslippssamfunn
- Kompetanse for et arbeidsmarked i endring

Samarbeid

- Samarbeidet må styrkes

Dette sammenfaller med de utfordringene Sandnes kommune har identifisert i sitt utfordringsbilde. Den regionale planstrategien skal legges frem etter at Sandnes kommunes planstrategi legges ut på høring. I hvilken grad den regionale planstrategien får konsekvenser for kommunal planlegging vil vurderes. Dette vil være tydeligere når den kommunale planstrategien skal vedtas endelig til høsten. Dette avsnittet vil om nødvendig suppleres før endelig vedtak av planstrategien.

Fylkeskommunen utarbeider også regionale planer for ulike tema. Her beskrives prioriteringer og valg for utvikling i regionen.

Regionale planer skal legges til grunn for kommunal planlegging og kan gi grunnlag for innsigelser.

Oversikt over regionale planer finnes [her](#).

1.4 Kontakt med nabokommuner og statlige- og regionale aktører

Plan og bygningsloven forutsetter at det innhentes synspunkt fra nabokommuner når planstrategien skal utarbeides. Kommunene Sandnes, Stavanger, Sola og Randaberg har kontaktmøter med

erfaringsutveksling knyttet til kommuneplaner, planstrategier og overordnet planarbeid. Det var to slike møter høsten 2019.

I tillegg har kommunene samarbeidet tett om flere regionale prosesser, som arbeidet med bymiljøpakken og ny byvekstavtale og arbeidet med regionalplanen for Jæren. I januar 2020 arrangerte fylkesmannen en konferanse for alle kommunene i Rogaland hvor arbeidet med planstrategi i de ulike kommunene og fylket ble diskutert som tema. .

Stavanger kommune har lagt et annet løp på sin prosess enn de øvrige kommunene. De vedtok ny samfunnsdel til kommuneplanen tidlig i inneværende kommunestyreperiode. Stavanger har også allerede behandlet sin forenklede planstrategi. De legger opp til en begrenset revisjon av arealdelen, men ikke revisjon av samfunnsdelen, siden den nylig er vedtatt av nytt kommunestyre. Sola og Randaberg ligger omtrent likt i fremdriften som Sandnes, og vil vedta sine planstrategier til høsten. Alle fire kommunene legger opp til at bærekraftsmålene skal inn i kommunal planlegging.

Det har også vært noe kontakt med kommunene sørover på Jæren. Særlig med Time kommune i forbindelse med deres ønske om nye næringsarealer på Kalberg, og med tanke på dobbeltspor på Jærbanen og Ålgårdbanens fremtid.

1.6 Kommunens overordnede mål

Planstrategi for Sandnes 2016-2019 tar utgangspunkt i gjeldende visjoner, verdier og hovedmål slik de er presentert i gjeldende kommuneplan.

Visjon

Sandnes – i sentrum for framtiden er den posisjonen vi ønsker, og det vi strekker oss etter. De tre verdiene knyttet til visjonen: **Romslig, modig og sunn**, er de kvaliteter som skal være med å gi utviklingen farge og retning, og prege vår ferd mot framtiden. I det *romslige* ligger mangfold, toleranse og generøsitet. Det *modige* indikerer at vi må våge å ta modige grep og være ambisiøse. Det *sunne* bygger på bærekraftbegrepet med fokus på helse, miljø og trivsel.

Hovedmål

- et inkluderende og mangfoldig samfunn
- en attraktiv kommune
- en ansvarlig og offensiv samfunnsutvikler

Under hovedmålene ligger det til sammen 13 strategier som utdyper hovedmålene. Ved forrige kommuneplanrevisjon ble det gjort en større revisjon av samfunnsdelen. Bestillingen var å gjøre den enklere og mer relevant som styringsverktøy. Koblingen mellom kommuneplanen og handlings- og økonomiplanen skulle styrkes.

Etter et år er erfaringen at kommuneplanen er blitt mer styringsrelevant. Organisasjonen forholder seg til kommuneplanen og bruker den i større grad som grunnlag for sitt arbeid. Handlings- og økonomiplanen er knyttet til kommuneplanen, og tjenestekområdene begrunner sine behov ut fra mål og strategier i kommuneplanen.

Etter en større gjennomgang av samfunnsdelen, mål og strategier ved forrige revisjon, er det fornuftig å la dette virke for en periode. Kommuneplanens samfunns- og arealdel bør revideres i

inneværende periode, men da under overskriften videreutvikle og forsterke. Det innebærer å justere og utdype de strategiene som ligger. Samtidig vil det være behov for å løfte inn et par nye tema. Det ene er implementeringen av FNs bærekraftsmål, det andre er hvordan Forsanddelen av kommunen skal inkluderes i ny kommuneplan. Kapittelet om planprogrammet vil gå nærmere inn på hvordan kommuneplanen skal ta opp i seg disse.

I høringen bes det spesielt om innspill på planbehov utover kommuneplanen

2. Utfordringsbildet i Sandnes

Dette kapittelet presenterer tema og utviklingstrekk for Sandnes som vil være viktige for arbeidet med ny planstrategi, vurdering av planbehov og revisjon av kommuneplanen. Utviklingstrekken er delt inn tematisk, og baserer seg på innhentet kunnskap og statistikk fra flere kilder. Det er også kommet innspill fra organisasjonen og gjennom politisk involvering. Under hvert tema er foreslått hvordan utfordringer kan følges opp gjennom kommuneplanen og annet planarbeid.

Behandling i kommunestyret 20. april 2020

Gjennom behandlingen av planstrategi og planprogram i kommunestyret 20. april 2020, fattet flertallet følgende vedtak som tilleggspunkter som flertallet ønsket skulle legges til kapittel 2, utfordringsbilde

- Sandnes kommune vil som hovedregel ikke godkjenne at det i kommuneplanen legges inn nye områder der dyrka mark brukes til boliger og næringsbygg.
- Det kan likevel være tilfeller der det kan være nødvendig og bruke slike arealer til vei og gang/sykkelstier.
- Kommunen har store og viktige utmarksarealer som vil ivareta både fremtidig bolig og næringsutvikling, samt tur og fritidsinteresser.
- Vi skal ha levende bydeler/bygder i Sandnes. En nødvendig boligbygging for å opprettholde sosial infrastruktur skal tillates på områder som ikke er dyrka jord.

Risiko og sårbarhet

Et samfunn vil alltid ha en grad av risiko får å bli berørt av hendelser som utfordrer beredskapsverdiene liv, helse, ytre miljø og økonomiske verdier. Dette gjelder også i Sandnes kommune. Kommune skal gjennom sin helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (HROS) synliggjøre de risiko og sårbarheter som kan påvirke lokal jf. *Lov om planlegging og byggesaksbehandling § 3-1, h.*

Denne analysen skal lede til en overordnet beredskapsplan som omfavner organisering av beredskapsledelse, kommunikasjon og planlagte tiltak forebygge og konsekvens redusere de hendelser som måtte oppstå.

I analysearbeidet som er gjennomført det siste året er det ekstremvær som har fått høyest uttelling med tanke på konsekvenser for alle samfunnsverdiene våre. Også andre mulige hendelser er identifisert og vurdert. Det som er viktig for den kommunale planleggingen er erkjennelse av

usikkerhet. Det er umulig å forutse sannsynlighet konkret, men man kan anta i forhold til kjente historiske data, erfaringer, tverrfaglig kunnskap og forståelse.

Slik det viser seg våren 2020 hvor lokalsamfunn, nasjoner og verdensdeler opplever et altomfattende pandemiutbrudd. Vi er nå midt i en krise ingen ante konturene av for bare få måneder siden. Konkurser truer norske bedrifter, og søknader om dagpenger øker i et omfang og tempo vi aldri har sett før. Liv og helse for mange er satt på spill. Hverdagen til den enkelte innbygger endres drastisk med tanke på lovpålagte begrensninger, muligheter for næringslivet og høy helserisiko for sårbare grupper i samfunnet.

Da Sandens kommune sist la fram sin planstrategi (2016), var det oljenedtur og flyktningkrise som preget oss og satte dagsorden. Dette var også kriser og hendelser ingen hadde forutsett. Er det erfaringer vi kan dra nytte av i den pågående krisen vi nå er inne i, må det være at vi alltid må være forberedt på det uforutsette.

Kommuneplanen må gjennom de store linjene både samfunnsdel og arealdel bidra til at samfunnet kan tåle slike påkjenninger. Samfunnet, systemene, og tjenestene våre må bygges robust og ha reservekapasitet for å møte de utfordringene slike hendelser gir. Dette kan vi oppnå ved langsiktig planlegging både arealmessig, organisatorisk og økonomisk.

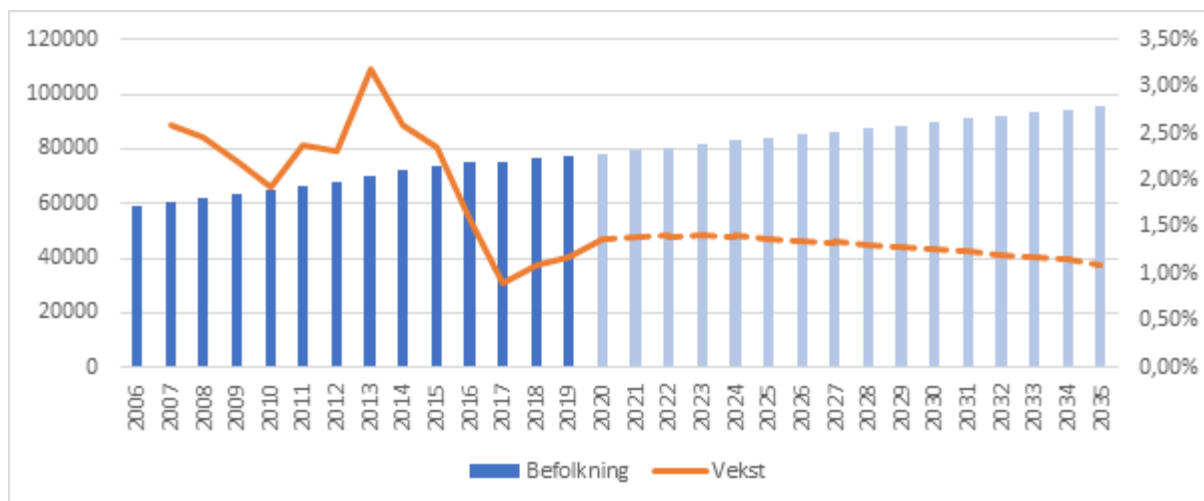
Forslag til oppfølging:

- Nytt oversiktsbilde folkehelse 2023
- Revisjon av HROS og beredskapsplan

Befolkningsutvikling

Sandnes har hatt en sterk befolkningsvekst siden 1970-tallet. Konjunkturedgang i oljeindustrien ga en nedgang i veksten fra over tre prosent årlig vekst i 2013 til under en prosent i 2017 og 2018. Veksten i 2019 var på 1304 personer eller 1,7 prosent. Det er noe høyere enn prognosen tilsa. Det er forventet at Sandnes befolkning vil fortsette å vokse med omkring 1000 innbyggere i året frem mot 2035.

Veksten i toppårene på begynnelsen av 2010-tallet var drevet av høy innvandring og innflytting til Sandnes, deretter hadde vi en periode hvor fødselsoverskuddet utgjorde det meste av veksten (rundt 70 prosent). Sandnes har sammen med landet som helhet hatt et fall i fruktbarhetstallene, men har ennå blant landets høyeste fruktbarhetstall. Tall fra 2019 viser at innflytting til kommunen øker igjen, og innflytting fra inn- og utland utgjør nå halvparten av veksten.

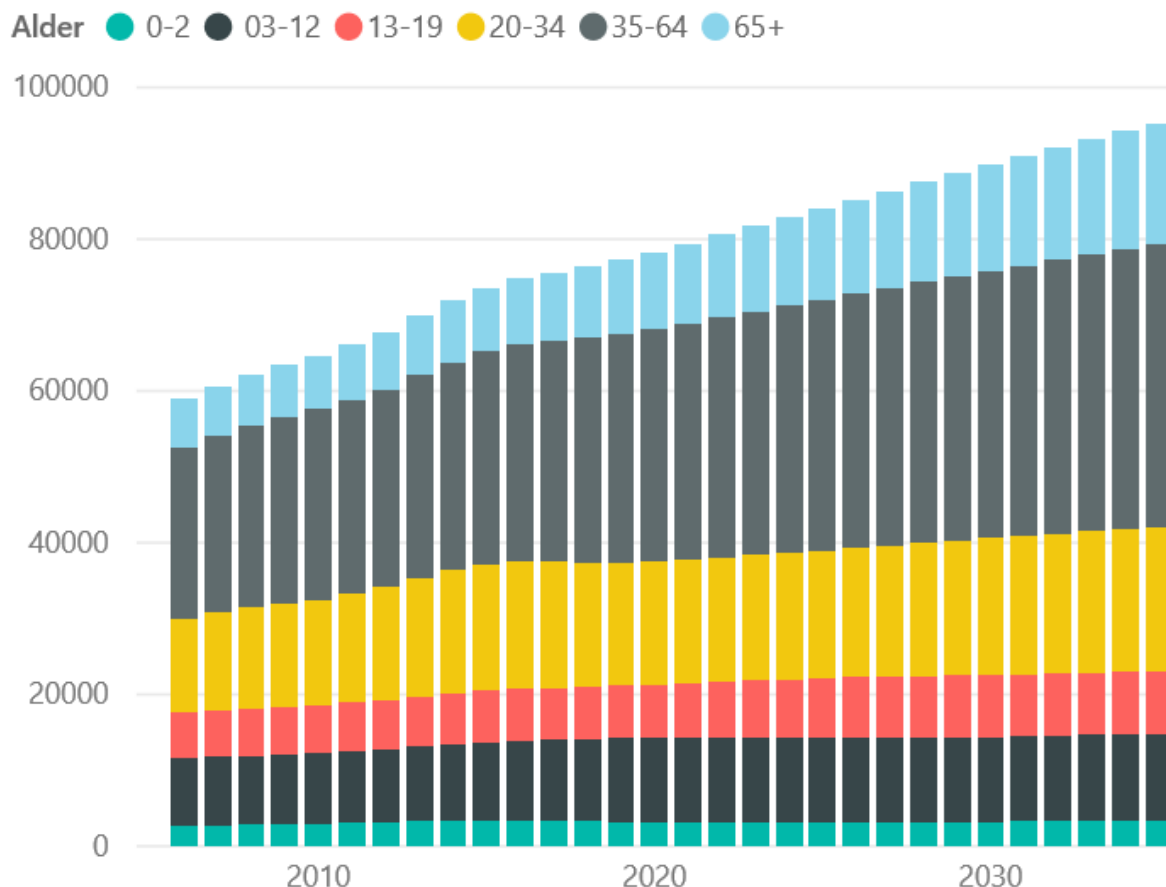

(Figur 1. Befolkningsvekst siden 2006 med prognose frem mot 2035)

Sandnes sin andel av veksten i Rogaland har vært mellom 40 og 50 prosent de siste tre-fire årene. Dette er en del av en nasjonal og internasjonal trend der byene, og særlig randsonene til de største byene som vokser, mens distriktene i all hovedsak opplever fraflytting og nedgang i befolkningen. Trenden med vekst i sentrale områder og fraflytting i distriktene skaper store ulikheter i befolkningssammensetning mellom by og land. De mest sentrale områdene er kjennetegnet av mange unge og relativt sett færre eldre.

Eldreandelen øker i hele landet, men eldrebølgen vil særlig prege de minst sentrale kommunene. Sentrale kommuner rammes relativt mildt på grunn av påfyll av unge voksne og deres barn. Selv om 65+ gruppen øker mest relativt sett frem mot 2040, har Sandnes fremdeles en ung befolkning.

Vi ser også at veksten i aldersgruppen 20- 34 år stagnerer. På sikt vil det være utfordrende for befolkningsutviklingen med en aldrende befolkning, og færre i reproduktiv alder. Og sørge for at Sandnes er attraktive for unge i etableringsfasen blir en viktig oppgave.

(Figur 2. Forventet befolkningsvekst i ulike aldersgrupper)

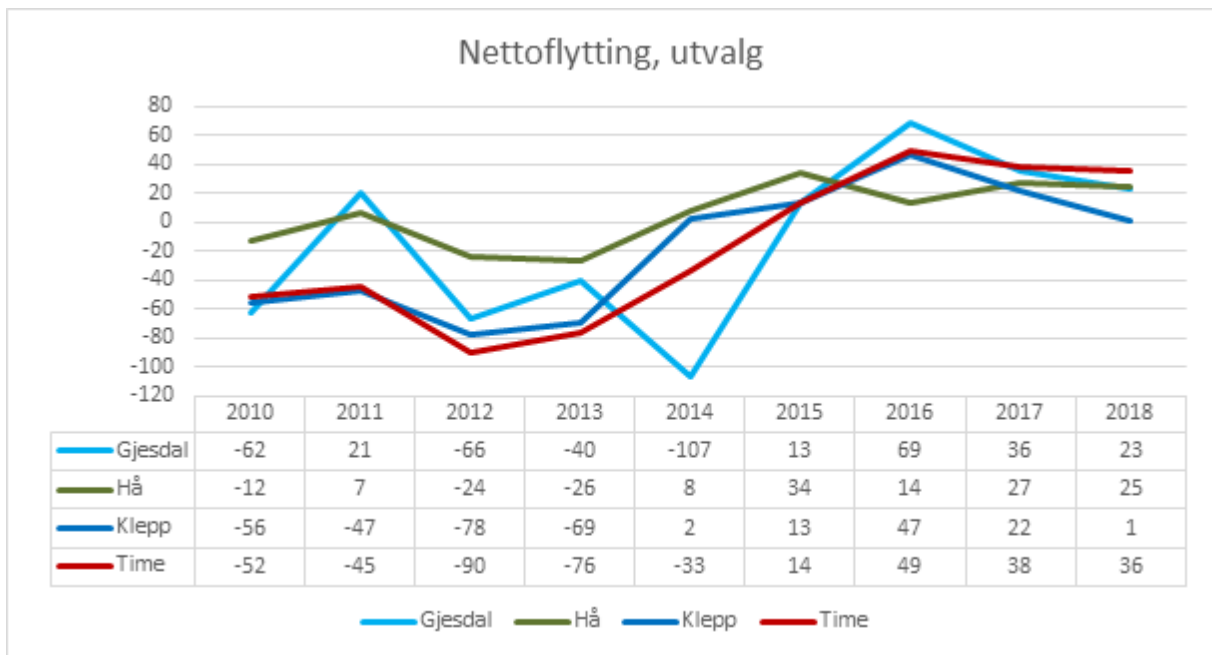
Nye Sandnes vil ha et stort spenn i befolknings sammensetning mellom sentrum og de mest sentrale områdene på den ene siden, og utkantene av kommunen på den andre siden. De mest sentrale områdene har god vekst og en ung befolkning, mens de minst sentrale delene av kommunen opplever utflytting og har en aldrende befolkning.

Forslag til oppfølging

- Håndtering av befolkningsutvikling som hovedtema i planstrategi og kommuneplanarbeid
- Videreføre arbeid med prognoser og statistikk som grunnlag for planleggingen
- Tilpasse planverk nye forutsetninger. En aldrende befolkning, stagnasjon i veksten i gruppen 20- 34 år og nye innbyggere fra Forsand

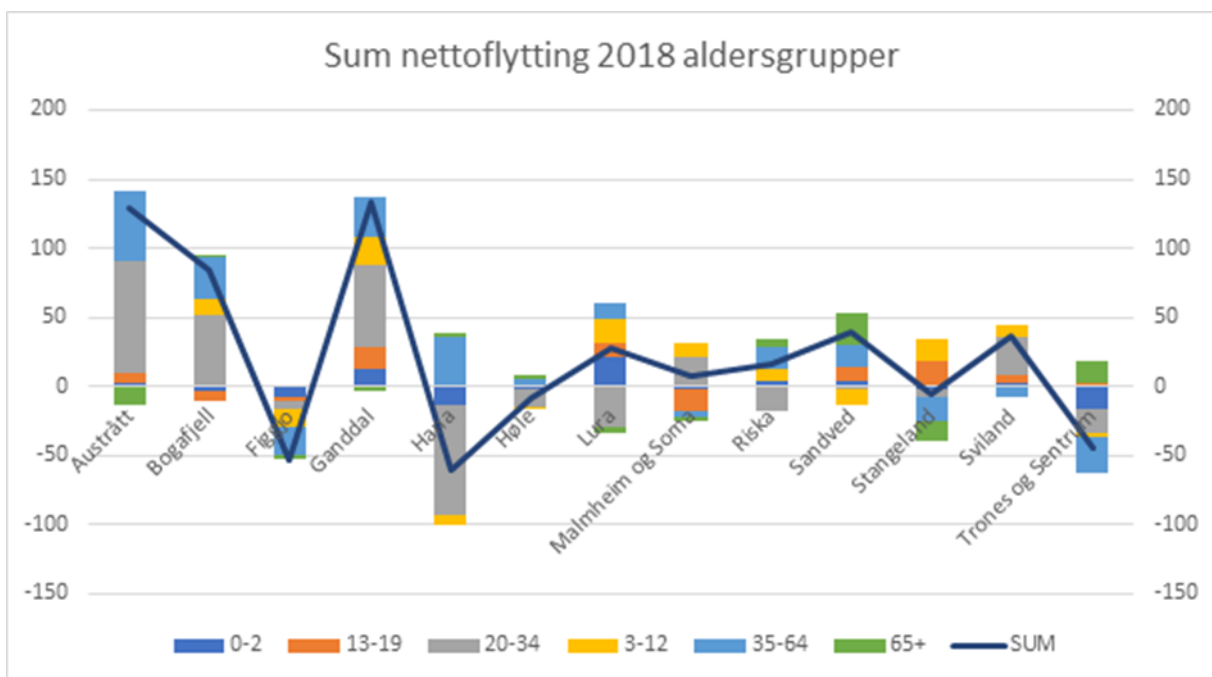
Flytting og flyttetrender

Historisk har det vært en klar flyttestrøm fra storbyområdet i nord og sørover til Jæren. Fra 2015 har flyttestrømmen snudd, og strømmen går nå i hovedsak til Sandnes, se figur 3. Utviklingen i boligpriser har trolig betydning for flyttestrømmen.

(Figur 3. Flyttestrømmer mellom Sandnes og Jærkommunene)

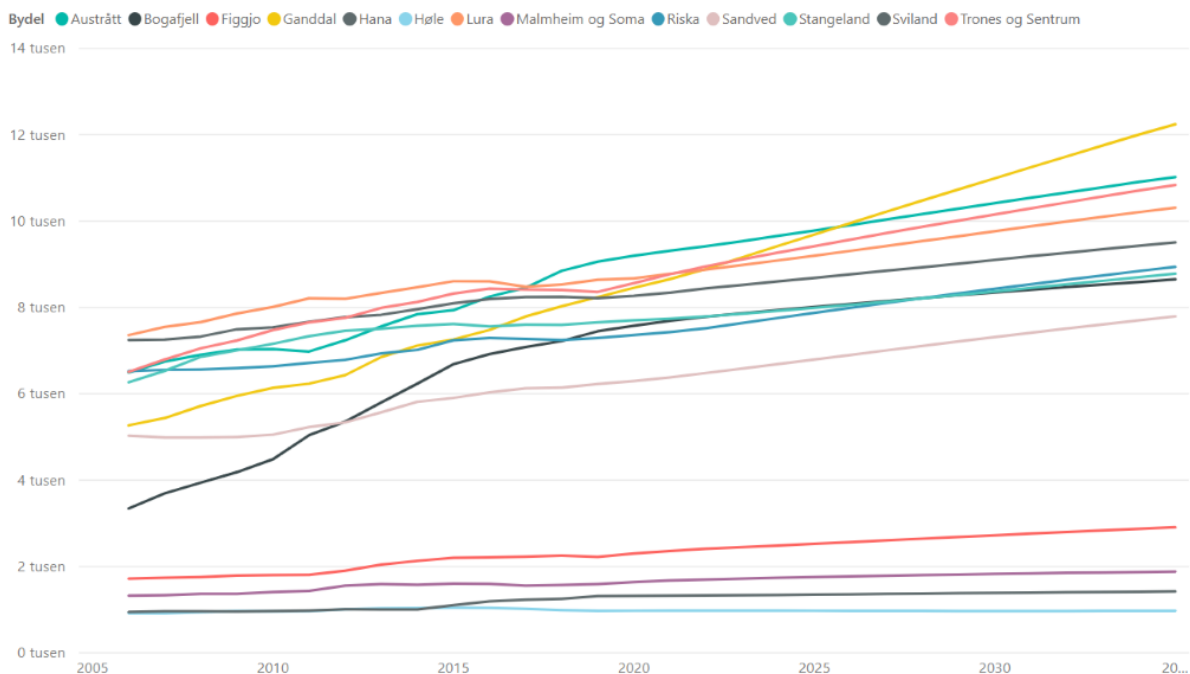
Figuren under viser summen av eksternt- og intern nettoflytting fordelt på bydelene. Tallene er fra 2018, men reflekterer et internt flyttemønster vi har sett de siste årene. Folk som flytter fra andre kommuner og utlandet til Sandnes, flytter i stor grad til bydelene Lura og Bogafjell. Når Sandnesgauker flytter i egen kommune, flytter de helst til Austrått og Ganddal.

(Figur 4. Nettoflytting i bydeler 2018)

Figuren under viser historisk befolkningsvekst og fremskrevet utvikling fordelt på bydel. Mer enn halvparten av boligreserven ligger utenfor den prioriterte byutviklingsaksen. Dersom denne realiseres, slik vi har forutsatt i vår befolkningsframskriving, vil også hoveddelen av befolkningsveksten komme i områder som ligger utenfor den prioriterte byutviklingsaksen.

I gjeldende arealstrategi legges det opp til at halvparten av veksten skal komme i den prioriterte byutviklingsaksen. Det er i dag ikke samsvar med hvor befolkningsveksten har kommet, hvor fremtidige boligreserver er lokalisert og strategiene for hvor den fremtidige byen skal vokse. Tilgang på bolig i større utbyggingsområder utenfor byutviklingsaksen kan ha hatt betydning for den folkeveksten Sandnes har hatt. Det må være en prioritert planoppgave å se på muligheter for fortetting og transformasjon med kvalitet i byutviklingsaksen, og gjennomføringsstrategier for dette. Samtidig er det et mål med levende lokalsamfunn og vekst i flere deler av kommunen. Og sørge for strategier som balanserer disse hensynene blir viktig.

(Figur 5. Historisk befolkningsvekst og fremskrevet utvikling fordelt på bydel)

Forslag til oppfølging:

- Vurdering av hvordan veksten kan fordeles mellom områder innenfor og utenfor byutviklingsaksen.
- Alternativsvurderinger på prioritert byutviklingsakse og utviklingsretning

Attraktiv by- og tettstedsutvikling

Sandnes kommune har over flere år bygd ut boligområder som har trukket til seg store befolkningsgrupper og gitt sterk vekst i folketallet. En kan konstatere at bolig har vært en viktig

suksessfaktor for utviklingen av Sandnes fra småby til en større by som i dag utgjør et betydelig regionalt tyngdepunkt. Tidene er i endring. Nye føringer fra nasjonalt og regionalt hold peker på kompakt utbygging i sentrum og lokalsentre som anerkjent hovedgrep for å bygge en attraktiv by og gode tettsteder.

Sandnes er, med ett av regionens to hovedsenter, en viktig aktør i å legge til rette for at den urbaniseringen som pågår globalt, kan omsettes til regional kraft og styrke. Kommunen må forsterke og videreutvikle sine kvaliteter som kan trekke til seg folk som vil bo og arbeide i denne regionen.

Urbanisering øker behovet for tilstrekkelig antall boliger i sentrale strøk. Lokalisering og variasjon i boligtyper/typologier og servicefunksjoner vil være vesentlig for at Sandnes fremstår som en aktuell kommune å etablere seg i. Strategisk by- og områdeutvikling, tjenesteutvikling og økonomisk gjennomførbarehet fra gjeldende kommuneplan videreutvikles.

Boligprisene i Sandnes har med få unntak steget sammenhengende i snart tre tiår. Dette betyr at mange har bygd seg opp en formue gjennom å sitte på en bolig. I Norge eier åtte av ti sin egen bolig. Prisveksten betyr også at det har blitt vanskeligere å komme inn på boligmarkedet. For landet som helhet er det spesielt blant de med lavest inntekt at eierandelen går ned. Dette bildet bekreftes av levekårsundersøkelsen for Sandnes, der ser vi at andelen utleieboliger er gjennomgående høyere i de sonene med opphoping av levekårsutfordringer.

Gjennom boligsosialt handlingsprogram skal kommunen sikre bolig til grupper som vanligvis har problemer på boligmarkedet. Men prisvekst og økte krav til egenkapital for å komme inn på boligmarkedet har skapt en «tredje-sektor». Det er også behov for boliger til folk med vanlige inntekter og lite egenkapital. Fordi det å eie sin egen bolig er en sentral målsetting i norsk boligpolitikk, er det behov for at kommunen lager strategier for hvordan vi skal kunne tilby boliger til alle.

Ungdataundersøkelsen 2019, viser at ungdom i Sandnes i litt mindre grad enn landet som helhet er fornøyd med sitt lokalmiljø. På spørsmål om ungdommen er fornøyd med lokalmiljøet, svarer litt færre (66 prosent) ja på dette i Sandnes, mot landet (68 prosent) som helhet. I ungdataundersøkelsen er det signifikant færre i Sandnes enn både i Rogaland og i landet som helhet som oppgir at det er trygt i nærmiljøet. 79 prosent av ungdommene i Sandnes oppgir at de opplever at nærmiljøet er trygt, sammenlignet med 82 prosent i Rogaland og 85 prosent i landet. Tilsvarende tall for Stavanger, en større by enn Sandnes, er at 84 prosent av ungdommene der opplever at nærmiljøet er trygt.

For å øke hverdagsaktiviteten må vi legge til rette for at dette er enklest og tryggest mulig for innbyggeren. Dette kan gjøres med å satse på tilrettelegging for gående og syklende. Det er anlagt gang- og sykkelveier fra alle bydelene til sentrum, og i noen tilfeller mellom bydelene. Det er viktig å få etablert et finmasket nettverk for gående og syklistene i de folketette områdene i byutviklingsaksen. Det pågår et arbeid med byromsnettverk som gir mulighet for å etablere slike finmaskede forbindelser.

Forslag til oppfølging

- Delutredning bolig, inkl. fortetting/transformasjon i delområder/eksisterende boområder
- Områdeutvikling inkl. Lura togstopp
- Alternativsvurderinger arealutvikling og utviklingsretning
- Delutredning levende lokalsamfunn

Næringsutvikling

Regionen er et stort industrifylke, og en av de største kraftprodusentene i Norge. I dag kjennetegnes regionen av en næringsstruktur dominert og olje- og gassrelatert virksomhet. Oljeselskapene, og en lang rekke underleverandører, har mer enn 45.000 ansatte (sjekke og oppdatere tall) ansatte. Dette utgjør om lag 50 prosent av alle sysselsatte innen petroleumsrettet virksomhet i Norge (sjekke tall og om dette fortsatt er riktig oppsummert).

Turismesatsing og havbruk er to sentrale satsinger for den nye kommunen. Fiskeoppdrett og sjørelatert produksjon av mat og for er, sammen med reiseliv og turisme, også viktige satsingsområder i regionens felles næringsstrategi. Det kan bety nye arbeidsplasser og nye verdier skapt i Sandnes. Samtidig som det kan gi utfordringer med tanke på bruk og vern av arealer på land og i vann. Og balansere disse hensynene blir viktig for å lykkes.

Regionen er også en av de største jordbruksregionene. Sandnes er en viktig produsent av kjøtt og melkeprodukter m.m. Utvinning av råstoff er stor næring i Sandnes, hvor det har utviklet seg en dispensasjonspraksis. Det er behov for å få på plass strategi, arealer og bestemmelser for å sikre en bærekraftig massehåndtering.

Sandnes er en del av en internasjonal region, mye som følge av posisjonen som viktig arena for den globale energiindustrien. Regionen er hjem for mange forskjellige nasjonaliteter. Regionens kunnskapsmiljø med stor kompetanse innen olje og gass, samt forskningsmiljøer tilknyttet kunnskapspark og universitet, utgjør et viktig og betydelig bidrag til fortsatt utvikling og vekst.

Sandnes ønsker å satse på innovasjon og fremtidens næringer. Sandnes har kapasitet til å ta imot bedrifter som ønsker sentrumsnær lokalisering med et fremtidsrettet kollektivtilbud. Sandnes og regionen må utnytte den kunnskapen som finnes i dagens kunnskapsbaserte næringer og omsette kompetansen til nye ideer og løsninger. Sandnes kommune må spille en offensiv rolle som tilrettelegger for nye næringer og nye bedrifter som vil etablere seg.

Nå er mye usikkert. Epidemien som våren 2020 snudde samfunnet på hodet vil ha vidtrekkende konsekvenser for næringslivet. Når dette skrives, mens epidemien herjer, børsen stuper og næringslivet sliter, er det vanskelig å se klart de konsekvensene dette får for næringslivet på lang sikt. Kommunen må gjøre det den kan for å støtte næringslivet i perioden som kommer for at de kommer opp og står igjen. Det kan være næringsutfordringene blir annerledes enn man så for seg før Covid-19 traff Norge. Det må man ta høyde for de kommende årene.

Forslag til oppfølging:

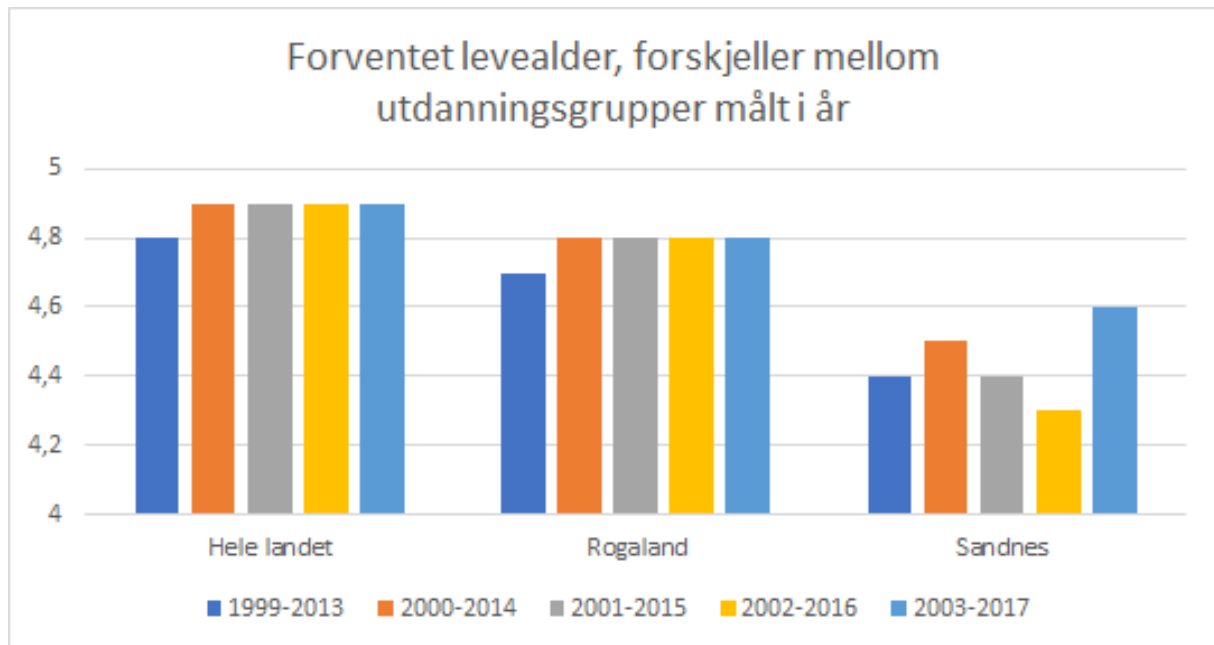
- Kartlegging av næringsarealer og utvikling av næringsstrategisk handlingsplan
- Utarbeide en delutredning for massehåndtering
- Alternativsvurderinger arealutvikling og utviklingsretning

Sosial ulikhet og helse

Samtidig som at befolkningen som helhet blir eldre og friskere, har de sosioøkonomiske forskjellene i dødelighet og sykkelighet økt. De med lang utdanning og god økonomi, lever lengre og har færre helseproblemer enn de som har kortere utdanning og dårlig økonomi. Forskjellene i Norge er økende, og forskjellene er større enn i land som er naturlig å sammenligne oss med. Det finnes lite

tallmateriale som viser sosiale helseforskjeller på kommunenivå, fordi kommunen er så små enheter at man kan få tilfeldige utslag, men vi kan si noe om forskjellen i forventet levealder etter utdanningsnivå.

(Figur 6. Kilde: FHI, Kommunehelse statistikkbank, SSB)

Figuren over viser forskjeller i forventet levealder mellom den delen av befolkningen som har videregående eller høyere utdanning, og den delen av befolkningen som har grunnskoleutdanning som høyeste utdanningsnivå. Gjennomsnitt for en 15-årsperiode, målt i antall år. utdanningsgrupper. Her vises utviklingen over tid i Sandnes kommune, Rogaland og landet som helhet. Forskjellene mellom utdanningsgrupper er mindre i Sandnes enn i landet som helhet, men det kan se ut som om trenden med reduserte forskjeller nå er snudd.

Sandnes kommune har fått utført levekårsundersøkelser. De siste tallene er fra 2016. Det er viktig å understreke at levekårskartleggingen ikke viser hvor det er bra eller dårlig å bo. Det kommer frem av kartleggingen at det er noe opphopning av grupper med levekårutfordringer i enkelte områder.

Resultater av levekårsundersøkelsen viser:

- Det er gode levekår i Sandnes kommune
- I hovedsak små forskjeller mellom levekårssonene
- Tendens til mindre forskjeller, men resultatene må ses i lys av nedgangen i oljebransjen
- Noen soner er preget av en kombinasjon av mange utfordringer. Dette er de samme områdene som ved kartleggingene i 2012 og 2014.

Levekårsundersøkelsen viser at det i noen soner er en høy andel barn som bor i lavinntektsfamilier. Allment tilgjengelige ressurser i nærmiljøet kan gjøre en forskjell for barn som i utgangspunktet har begrenset tilgang til ressurser.

Som en av landets største kommuner der innvandrere historisk har stått for en stor del av veksten, vil kommunens rolle som samfunnsaktør og samfunnsutvikler på integreringsfeltet stå svært sentralt.

Inkludering i arbeidsmarkedet er sterkt knyttet til konjunkturer i arbeidsmarkedet. Både flyktninger og arbeidsinnvandrere er særlig sårbare grupper i et svakt arbeidsmarked. Språk og relevant kompetanse er avgjørende for arbeidsdeltakelse. Inkludering og integrering er sentralt for å sikre at Sandnes er et sosialt bærekraftig samfunn.

Forslag til oppfølging:

- Innhente kunnskapsgrunnlag om barrierer for deltakelse i arbeids- og samfunnsliv
- Videreføre arbeidet med levekårsundersøkelser og oversiktsdokument folkehelse
- Kartlegging av næringsarealer og utvikling av næringsstrategisk handlingsplan
- Utarbeide en delutredning bolig (se planprogram)

Klima og klimatilpasning

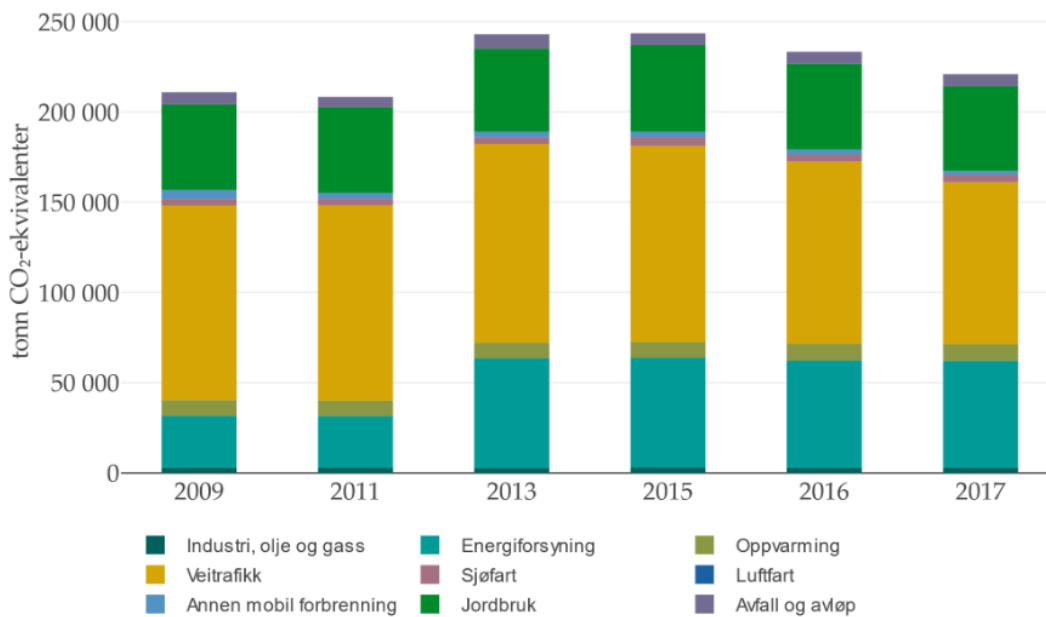
FNs bærekraftsmål nummer 13 handler om å stoppe klimaendringene. Forskerne i FN's klimapanel mener at to graders temperaturøkning er grensen for hva naturen kan tåle. Stiger temperaturene mer enn det, vil klimaendringene bli ukontrollerbare

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at ble det sluppet ut klimagasser tilsvarende 52,9 millioner tonn CO₂-ekvivalenter¹ i Norge i 2018. Det er 0,4 prosent – eller 0,2 millioner tonn CO-ekvivalenter – mer enn i 2017. Økningen skyldes først og fremst økte utslipp fra transport.

Miljødirektoratet som beregner direkte utslipp på kommunenivå. Figuren under viser utviklingen i direkte utslipp for Sandnes kommune per år målt i tonn CO₂. Utslipp av andre klimagasser er omregnet til CO₂- ekvivalenter. Klimastatistikken omfatter utslipp som skjer innenfor kommunens grenser.

---

¹ CO₂-ekvivalent er en enhet som brukes i klimagassregnskap. Enheten tilsvarer den effekten en gitt mengde CO₂ har på den globale oppvarmingen. De øvrige drivhusgassene har et sterkere oppvarmingspotensiale enn CO₂, og utslipp av disse gassene omregnes derfor til CO-ekvivalenter.

(Figur 7: Direkte klimagassutslipp Sandnes. Kilde: Miljødirektoratet)

Omkring 40 prosent av de direkte utslippene i Sandnes kommer fra veitrafikk. Tre fjerdedeler av utslippene fra transport kommer fra lette kjøretøy, eller persontrafikk. Utslipp fra forbrenningsanlegget til IVAR på Forus står for om lag 26 prosent av kommunens direkte utslipp. Utslipp fra landbruket utgjør omkring 20 prosent av de direkte utslippene.

Arealbruk spiller også inn på klimagassutslippene. En arealbruk som fremmer bilkjøring, påvirker utslippene. Samordnet areal og transportplanlegging er derfor et viktig verktøy for å redusere utslippene.

Indirekte utslipp kommer fra varer og tjenester som forbrukes, men som produseres utenfor kommunen. Det er utslipp som skapes utenfor vår by fordi vi kjøper det de lager.

Det er ikke statistikk som viser utslipp forbundet med indirekte forbruk som kommunen eller kommunens innbyggere er årsak til gjennom forbruk, som produksjon og transport av varer og tjenester utenfor kommunen sine grenser. Oslo kommune har beregnet summen av indirekte og direkte klimautslipp per husholdning. I Oslo stipuleres det totale utslippet til 18.8 tonn CO₂ per husholdning, som tilsvarer i underkant av **10 tonn** per person. Oppvarming av bygg, forbruksvarer, mat og drikke utgjør et betydelig utslipp som ikke kommer med i den kommunale statistikken over direkte utslipp.

Det gir grunn til å anta at Sandnes sine indirekte utslipp er mye større enn de direkte utslippene. Dette skyldes at kommunen forbruker mer varer, tjenester og energi utenfra enn det byen selv produserer og eksporterer.

Det er under utarbeidelse en egen klima- og miljøplan for kommunen som skal på høring samtidig med planstrategien og planprogrammet. Den sier mer om utfordringsbilde kommunen står ovenfor på klima og miljø, men setter også mål og strategier for klimaarbeidet. I tillegg har den en egen handlingsdel med forslag til hvordan utslippene kan reduseres i Sandnes. Tiltakene er prioritert etter viktighet 1, 2, 3. Det henvises til den planen for en bredere omtale av klimaarbeidet og utfordringene i kommunen.

Klimatilpasning

FNs klimapanel (IPCC) anslår at menneskelig aktivitet har ført til en global oppvarming på omtrent 1 grad, sammenlignet med førindustriell tid

Hvor mye temperaturen vil øke i framtiden, vil blant annet avhenge av hvor mye klimagasser vi slipper ut. Ifølge FNs klimapanel forventes det at temperaturen vil øke med mer enn 1,5 grader, men trolig ikke med mer enn fire grader, fram til 2100 (sammenlignet med 1850-1900).

Hvilke klimaendringer kan man forvente i Sandnes?

ØKT SANNSYNLIGHET	
 Kraftig nedbør	Det er forventet at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet. Dette vil også føre til mer overvann
 Regnflom	Det forventes flere og større regnflommer
 Jord-, flom- og sørpeskred	Økt fare som følge av økte nedbørmengder
 Stormflo	Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke
MULIG ØKT SANNSYNLIGHET	
 Tørke	Det forventes små endringer i sommernedbør, og høyere temperatur og økt fordampning kan derfor gi økt fare for tørke
 Isgang	Kortere isleggingssesong, hyppigere vinterisganger samt isganger høyere opp i vassdragene. Nesten isfrie elver nær kysten
 Snøskred	Med et varmere og våtere klima vil det oftere falle regn på snødekket underlag. Dette kan redusere faren for tørrsnøskred og øke faren for våtsnøskred i skredutsatte områder
 Kvikkleireskred	Økt erosjon som følge av kraftig nedbør og økt flom i elver og bekker kan utløse flere kvikkleireskred
UENDRET ELLER MINDRE SANNSYNLIGHET	
 Snøsmelteflom	Snøsmelteflommene vil komme stadig tidligere på året og bli mindre mot slutten av århundret
USIKKERT	
 Størk vind	Trolig liten endring
 Steinsprang og steinskred	Hyppigere episoder med kraftig nedbør vil kunne øke hyppigheten av disse skredtypene, men hovedsakelig for mindre steinspranghendelser
 Fjellskred	Det er ikke forventet at klimaendringene vil gi vesentlig økt fare for fjellskred

(Figur 8: Forventede konsekvenser av klimaendringer i Sandnes. Kilde: Klimarservicvesenteret.

Nedbør og flom

Årsnedbøren i Rogaland er beregnet å øke med ca 10 prosent. Størst økning (20 prosent) er ventet i vintermånedene. Det er forventet at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i hyppighet og intensitet til alle årstider. Nedbørsintensiteten for døgn med kraftig nedbør forventes å øke med ca 15 prosent. Inntil videre foreslås et klimapåslag på minst 40 prosent på regnskyll med kortere varighet enn 3 timer.

I Sandnes er det i hovedsak nedbør og ikke snøsmelting som forårsaker flommene, og det må ventes en økning i flomstørrelsene på ca 20 prosent. Det blir økt sannsynlighet for flom i tettbygde strøk og i små bratte vassdrag som reagerer raskt på regn. Mindre bekker og elver kan finne nye flomveger. I mindre bekker og tettbygde strøk vil mer intens nedbør skape problem og en må også i slike vassdrag beregne en minst 20 prosent økning i flomvannsføringene. Mindre elver vil kunne finne nye flomveger. Dette innebærer behov for større aktsomhetsområder langs vassdrag, og økt fokus på å sikre vannveier i bebygde områder.

Havnivåstigning, stormflo og bølgepåvirkning

Havnivåstigning kan føre til at stormflo og bølger strekker seg lengre inn på land enn hva som er tilfelle i dag. Beregninger viser at havnivået forventes å være ca 79 cm høyere enn dagens havnivå i

Forslag til oppfølging:

- Alternativsvurderinger arealutvikling og utviklingsretning
- Oppfølging av klima- og miljøplanen og vurdering av kommunens klimamål

Natur miljø og rekreasjon

Befolkningsvekst innebærer press på areal samtidig som det gir økt behov for friluftsområder. Det er en utfordring å sikre gode rekreasjonsområder det det fortettes.

Store areal har blitt omdisponert fra landbruk til andre formål. Det er en utfordring at behovet for tilrettelegging og skjøtsel i større naturområder øker. Sandnes kommune har et variert dyre-, plante-, og fugleliv, som lever både nær byen og i LNF-områdene. Det er behov for å få bedre oversikt over naturmangfoldet for å kunne ta hensyn til livsvilkår for sårbare arter i arealplanlegging og tett utbygging i kommunen.

Ålegrasenger er sentralt for produksjonen i det marine økosystemet, og fungerer som skjul for mange arter. Ålegrasenger finnes i grunne partier med mudder eller sandbunn. Ålegrasenger er særlig truet ved at det etableres småbåtanlegg, eller når det mudres og påfylles masser i sjø. Areal der det kan forekomme Ålegras er identifisert (modellert) i nasjonale databaser, men det er ikke god nok kunnskap om faktisk forekomst.

Hule eiker kan bli svært gamle. Disse trærne kan være hjem for opptil 1500 forskjellige insekter, sopp og lav. Områder med hule eier er utpekt som en naturtype som skal gis ekstra beskyttelse. Store trær i byområder bidrar også med en rekke funksjoner som trivsel, de håndterer overvann, reduserer vind og er viktige element for landskap og stedsidentitet.

Norge har sluttet seg til EU sitt Vanddirektivet som fremmer en helhetlig og økosystembasert forvaltning av alt vann i Norge, og i resten av Europa. Vannforskriften er utarbeidet på grunnlag av

direktivet. Denne forskriften skal sikre at alt vann i utgangspunktet skal ha god vannkvalitet. VannNett er kommunens kunnskapsbase når det gjelder miljøtilstand i vannforekomster. Kunnskapen viser at flere vassdrag og elvestrekninger i Sandnes ikke har god miljøtilstand i dag. For disse vassdragene er det viktig at det settes inn tiltak for å bedre vannkvaliteten. I disse og i de øvrige vassdragene er det også viktig at det ikke iverksettes tiltak som påvirker miljøkvaliteten i negativ retning. I vannregion Jæren er jordbruk, avløp og urban utvikling pekt på som den viktigste påvirkningen

Forslag til oppfølging:

- Kartlegge konsekvens for naturmangfold i saker som berører arealer med sårbare naturtyper.
- Vurdere å fastsette rammer for arealbruk og vurdere juridiske virkemidler langs vassdrag og sjø for å ivareta og bedre miljøtilstand
- Oppfølging av klima- og miljøplanen

Deltakelse og demokrati

Kulturbruksundersøkelsen 2018: Klare sosioøkonomiske ulikheter i deltakelse i kulturaktiviteter. De lavt utdannede er generelt sett underrepresenterte blant de fleste interessene, og interessefeltet stiger med økende alder og/eller sosioøkonomisk status.

Ungdataundersøkelsen avdekket at elever på Høle, Riska og Forsand *i mindre grad enn Sandnes som helhet* er fornøyd med idrettsanlegg, kulturtilbud og kollektivtransport i sitt nærmiljø. Det er store ulikheter mellom bydelene i kommunale tilbud og møteplasser. Bydeler som ikke har møteplasser for ungdom: Hana, Austrått, Figgjo, Høle, Sviland.

Erfaringsmessig ser vi at kommunale planprosesser ikke alltid ivaretar godt nok det tverrfaglige perspektivet som i henhold til kommuneplanens samfunnsdel skal sikres, blant annet ved planleggingen av offentlige bygg. Det er behov for å forbedre den tverrfaglige samhandlingen, for å ivareta kulturlovens krav om offentlig tilgjengelige møteplasser i nærmiljøet. Med tilgjengelige møteplasser mener vi lokaler for kultur- og fritidsaktiviteter tilrettelagt for alle, samt møteplasser i nærmiljøet.

En lavere andel minoritetspråklige barn i Sandnes går i barnehage sammenlignet med landsgjennomsnittet. Frafall i videregående for innvandrere er vesentlig høyere i Sandnes enn for landsgjennomsnittet, og har steget de siste årene.

Unge som lever i lavinntektsfamilier, unge som har funksjonsnedsettelse eller unge som har innvandrerbakgrunn kan møte barrierer for deltakelse. Dette er faktorer som fører til statistisk lavere deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter (Kulturdepartementet, 2011). Deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter er viktig for å ivareta sosial bærekraft. Vi vet for lite om deltakelse i Sandnes og utvikling av dette. Det er behov for å samle kunnskap om sammenhengen mellom deltakelse og sosioøkonomisk status, og endringer over tid.

Forslag til oppfølging:

- Kunnskap om barrierer for deltakelse
- Medvirkningsopplegg ulike grupper i planutformingsfasen

Oppsummert utfordringsbilde

Sentrale trender og tema fra utfordringsdokumentet gir, sammen med globale utviklingstrekk, retning og prioriteringer for kommunens helhetlige og overordnede planarbeid. Utfordringer er identifisert, men må settes i en sammenheng for å tilpasse planverket til de neste 15 årene.

Utfordringer knyttet til håndtering av demografiske endringer som aldrende befolkning og stagnasjon i veksten i gruppene 20-34 år vil måtte ses både i sammenheng med planlegging for differensiert næringsutvikling og økt sysselsetting både i eksisterende bedrifter og i nye næringer. Endring i befolkningssammensetningen, flyttetrender og økt urbanisering aktualiserer også videreutvikling av strategier for by- og tettstedsutvikling. Lokal tilhørighet er viktig for alle. Vi omtaler oss gjerne som rogalendinger, jærbuer eller Sandnesgauker. Samtidig er vi sterkt knyttet til en bestemt kommune, bydel eller bygd. Boliger, arbeidsplasser og kulturtilbud er felles på tvers av kommunegrensene. Det samme gjelder regionale rekreasjons- og utfartsområder. Hva gjør Sandnes kommune attraktiv for lokalisering og fortsatt vekst, hvordan kan Sandnes videreutvikle og forsterke sin rolle som regional kraft og hvordan kan nasjonale forventninger om mer kompakt utvikling gi en god by- og tettstedsutvikling for alle?

Videre er strategiske plangrep for by- og tettstedsutviklingen viktig for forpliktelser om samordnet areal- og transportutvikling. Hvordan byen og tettstedene utvikles har ikke bare betydning for folks trivsel, men også for hvordan Sandnes kommune kan overføre personbiltransport til flere kollektiv, gange og sykkelreiser der hvor det er potensiale og gode forutsetninger for dette.

Klimaendringer gir utfordringer med bl.a. havstigning, flom, overvann og styrtregn og i et langsiktig perspektiv må dette håndteres som en del av samfunnsplanleggingen. Mål om reduserte klimautslipp krever samarbeid og innovasjon, og må ses på tvers av organisasjoner og forvaltningsnivå. Sandnes er lokalisert sentralt i energiregionen, og satsing på fornybar energi kan være et eksempel på den omstillingen som vil kunne ha betydning for å nå klimamålene.

Et viktig temaområde for planleggingen er sosial bærekraft og like muligheter for alle. Dette er et underliggende tema for alle strategiske plangrep og har betydning for blant annet deltakelse i arbeidslivet, mulighet til yrkesopplæring, utdanning og deltakelse i samfunnet generelt. Planlegging for at Sandnes kommune fortsatt skal være en aktiv og økonomisk bærekraftig kommune er viktig for å identifisere og forebygge, men også for å dra nytte av og se muligheter i de utfordringene som trekkes opp i utfordringsbildet og i globale utviklingstrender.

Oppsummeringen omhandler ikke alle utfordringer og muligheter som trekkes opp i kapitlene over, men er eksempler på sammenhenger mellom sentrale temaområder og videre planlegging. Det er usikkerheter rundt trender og utviklingstrekk, men samtidig gir det signaler om retninger og behov kommunen må identifisere og gi prioritering til. Det vil alltid oppstå hendelser som aktualiserer behovet for samordning og god planlegging.

Utbruddet av covid 19 som i disse dager har utviklet seg til en verdensomspennende pandemi er et eksempel. I denne sammenheng er det viktig å tenke langsiktig, overordnet og strategisk for å forebygge og være forberedt gjennom helhetlig planlegging.

3. Planprogram kommuneplan 2023 - 2038

3.1 Rullering av kommuneplanen

3.1.1 Erfaring med gjeldende plan

Prosess

Kommuneplan for Sandnes 2019-2035 ble vedtatt i mars 2019. Bestillingen var tydelig; en samfunnsdel som er tydeligere, enklere og et bedre styringsverktøy og bedre kobling til handlings- og økonomiplanen. Prosessen ledet frem til en ny samfunnsdel med tre hovedmål og 13 strategier, en forsterket byutviklingsstrategi og strategi for lokalsenterutvikling. Krav til utredning og tidkrevende prosesser med regionale myndigheter, inkl mekling, førte til at planen ble vedtatt noe senere enn det som var lagt opp til i planprogrammet.

Det ble gjennomført en intern evaluering av kommuneplanprosessen. Endelig planforslag er forankret bredt i organisasjonen og ny kommuneplan oppfattes å ha en form og innhold som har styrket kommuneplanen som styringsdokument. Det er spilt inn ønske om et tydeligere fokus på arealdelen, for å forankre strategiene fra samfunnsdelen enda bedre.

Det var ellers et viktig hensyn i nylig gjennomført revisjon å løfte frem samfunnsdelen, inkl arealstrategiene, som førende for arealprioriteringer. Dette for å skape en større bevissthet rundt mål og strategier som er videreført og forsterket i kart og bestemmelser.

Innhold

Kommuneplan 2019-2035 har fått virke et år. Det ser ut til at man er på god vei til å nå målene man satte seg om en mer styringsrelevant samfunnsdel. Koblingen til handlings- og økonomiplanen (HØP) er allerede blitt tydeligere. Tjenesteområdene må nå begrunne sine behov ut fra målene og strategiene i kommuneplanen og HØPen er bygd opp rundt målene og strategiene i samfunnsdelen.

Organisasjonen virker mer beviste på samfunnsdelen, og kommuneplanen legges til grunn for annet planarbeid. Dette er i tråd med planhierarkiet som er utarbeidet.

Den prioriterte byutviklingsaksen ble forsterket og presisert ved forrige revisjon. Det ble blant annet pekt ut særlige viktige fortetningsområder langs aksen. I tillegg ble det tatt inn noen nye utbyggingsareal utenfor byutviklingsaksen. I denne revisjonen vil en vurdere de ulike delområdene innenfor byutviklingsaksen med sikte på å spisse arealstrategien og definere områder for transformasjon og fortetting, og områder som skal bevare sin karakter. På bakgrunn av dette vil rådmannen gjøre vurderinger knyttet til utbyggingskapasitet innenfor byutviklingsaksen. Når det gjelder behovet for næringsareal og arealer til offentlige formål vil det gjøres en egen vurdering av dette gjennom revisjonen.

Det ble gjort et arbeid med bestemmelsene for å sikre juridiske referanser, unngå gjentakelser og sikre sammenheng mellom ulike planer, eks kommuneplaner og kommunedelplaner. Dette arbeidet medførte opprydding og forenkling av kommuneplanbestemmelsene. Det viser seg likevel å være behov for ytterligere presiseringer og opprydding.

3.2 Prioriteringer og føringer

Planstrategien legger til grunn at det er ønskelig å revidere kommuneplanen i denne kommunestyreperioden. Dette begrunnes i ny kommune fra 01.01.20, da Forsand og Sandnes ble slått sammen, politiske signaler og konkrete oppfølgingsoppgaver som ble overført til senere rullinger. Med utgangspunkt i utfordringsbildet som er tegnet, samt gjennomført prosess rundt Kommuneplan for Sandnes 2015- 2030 foreslås her noen rammer for neste revisjon:

Kommuneplanen revideres under overskriften videreutvikle og forsterke. Det ble gjennomført en større endring i samfunnsdelens innretning og målstruktur ved sist revisjon, og det er ønskelig å bygge videre på denne, med eventuelle endringer og justeringer i strategiene.

Ny kommuneplan skal vise hvordan Sandnes kommune skal utvikle seg i perioden 2019-2035. Planen må oppdateres ihht. nytt lovverk, nye føringer og nye prognoser for befolkning og sysselsetting. Oversikt over befolkningens helsetilstand i et folkehelseperspektiv og fordelingen i ulike befolkningsgrupper og geografiske områder utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag. Nye levekårsdata vil være et viktig underlag.

Egen prosessplan for hele prosjektperioden frem til vedtatt kommuneplan 2023-2038 er utarbeidet. Fremdriften kan justeres ut fra eventuelle uforutsette hendelser, men endelig vedtak er nå stipulert til årsskifte 2022-23. Oppfølging av handlingsdelen i gjeldende KP 2019-2035 skjer gjennom ulike delutredninger hvor flere avdelinger er involvert i arbeidsgrupper og prosjektgrupper.

FNs bærekraftsmål innarbeides. En gjennomgang av mål og strategiene i gjeldende plan, viser at de fleste av FN's bærekraftsmål kan innpasses i de målene og strategiene. FN's bærekraftsmål viser hvordan miljømessige, økonomiske og sosiale dimensjoner her henger sammen og støtter opp under en ønsket utvikling. Å omsette dette til en Sandnes-kontekst vil være en viktig del av planutformingen.

Forsanddelen av kommunen må innarbeides. Delutredningen om levende lokalsamfunn vil omfatte Forsand. De særskilte utfordringene med verneområder må håndteres, og det må lages et kommuneplankart for hele kommunen. Mål og strategier fra gamle Forsand kommune, og fra prinsippdokumentet for ny kommune vil være viktige når samfunnsdelen revideres.

I gjeldende kommuneplan har en løftet fram by- og tettstedsutvikling som viktig satsingsområde. Sandnes skal ha utvikling i sentrum og i alle bydeler. For å forsterke denne satsingen er det viktig videreføre vedtatte mål og strategier. Attraktive forbindelser for gående og syklist, variert boligsammensetting og bomiljøer med kvalitet, sosiale uterom og møteplasser for alle er suksessfaktorer for både små og store steder. Arbeidsplasser sentralt, tilgang til god kollektivtransport, handel, bespisning og kulturtilbud bidrar til at mennesker trekkes til byen og lokalsenteret. Sentrum får nå et kjempemessig løft med ny utendørs bystue. I denne revisjonen må strategiene spisses enda mer, og det er behov for å se på hvordan næringsutvikling og næringsetablering sammen med tett boligbebyggelse kan gjennomføres i byutviklingsaksen. Det vil også gjøres alternativsvurderinger av utviklingsretningen

De sosiale forskjellene er økende. Det er behov for mer kunnskap om deltakelse og barrierer for deltakelse i Sandnes. Hvordan kan sosiale ulikheter utjevnes og gi mer likeverdige muligheter for deltakelse i samfunns- og arbeidsliv?

Det er igangsatt arbeid med avklaring for massehåndtering etter interne initiativ, og oversiktsnotat folkehelse er revidert. Videre legges et omfattende statistisk materiale til grunn, og det er innhentet innspill til utfordringsbilde fra referansegruppe og kommuneplanutvalget.

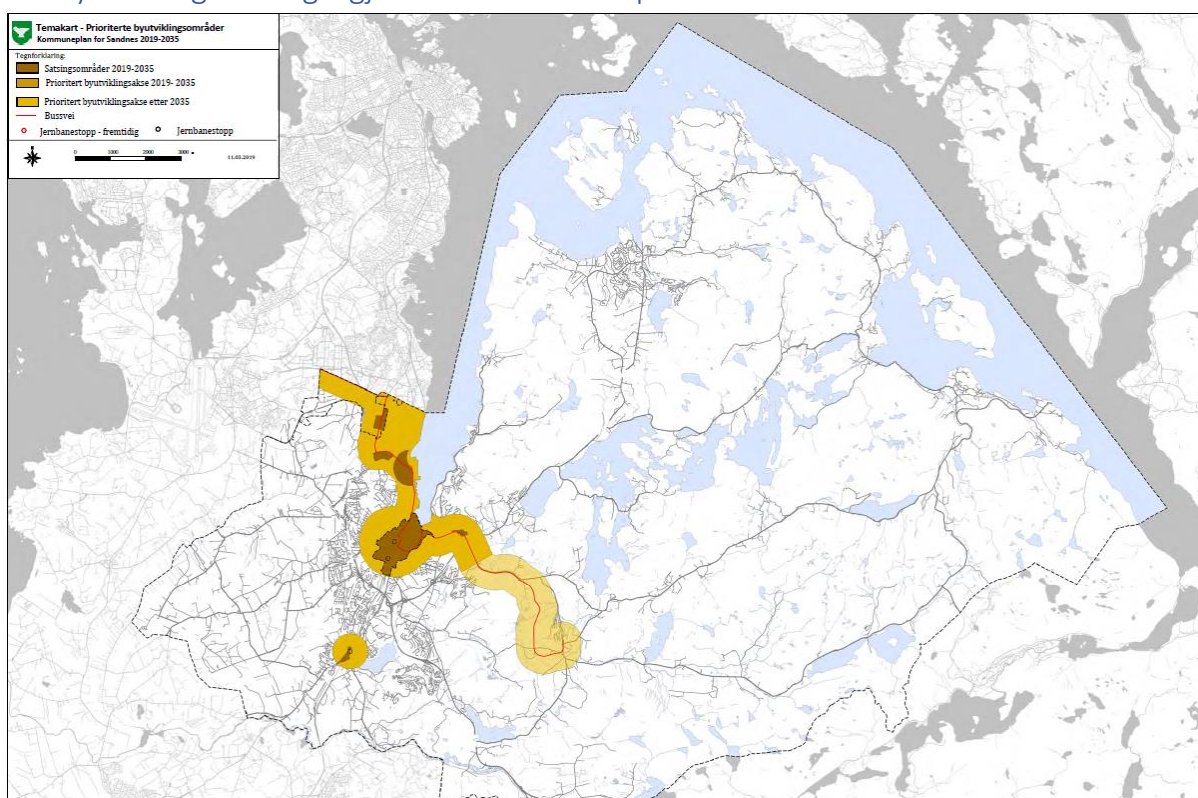
Oppsummert hovedprioriteringer

- Mål og strategier i gjeldende kommuneplan videreutvikles og forsterkes. Revisjonen legger opp til alternativsvurderinger av strategiene, med sikte på å spisse de.
- FNs bærekraftsmål innarbeides
- Det innhentes bedre kunnskap om barrierer for deltakelse i arbeids- og samfunnsliv og ses på strategier for å motvirke økende sosiale forskjeller
- Forsanddelen av kommunen innarbeides

3.3 Plankrav

Plan- og bygningsloven legger til grunn at planprogrammet skal beskrive alternative løsninger for overordnet utbyggingsmønster. I tillegg skal programmet så langt som mulig avklare hvilke problemstillinger og tema som vil bli utredet og belyst dersom kommuneplanens arealdel skal revideres (§4-1).

3.4 Byutviklingsstrategi i gjeldende kommuneplan

(Illustrasjon: Vedtatt temakart over prioritert byutviklingsakse Kommuneplan for Sandnes 2019-2035.)

Nylig vedtatt byutviklingsstrategi i Kommuneplan for Sandnes 2019-2035 legges til grunn for ny kommuneplanrevisjon. Byutviklingsstrategien er vedtatt med forutsetninger om økt områdeattraktivitet, arealeffektivitet og forsterket kundegrunnlag for kollektiv, gange og sykkel i de

sentrale byområdene. Sandnes kommune vil prioritere by- og stedsutvikling i Sandnes sentrum, langs bussveien og ved eksisterende og fremtidige togstopp. Innsatsen innebærer at fremtidig boligbygging prioriteres til sentrale byområder. Kontorarbeidsplasser prioriteres til Sandnes sentrum og kjerneområdet Forussletta Sør. I tillegg til boligbygging i sentrale byområder vil Sandnes kommune åpne for moderat boligbygging i eller i nær tilknytning til lokalsenter i de øvrige bydelene.

3.5 Alternativsvurderinger og analyse

For å styrke kvalitet og gjennomføringsevne for eksisterende byutviklingsstrategi legges det til grunn at ny revisjon håndterer alternativsvurderinger og problemstillinger knyttet til den allerede prioriterte byutviklingsstrategien. Alternativsvurderinger vil omfatte veivalg og alternative løsninger for å videreføre og styrke konsentrert byvekst langs jernbanens holdeplasser, i bussveien i aksene Lura- Sandnes sentrum og Vatnekrossen, og i senterområdene generelt. Videre vil det gjøres en analyse av hvilke arealer som er best egnet til utbygging av næring og bolig. Det vil også sees på alternative utviklingsretninger som inkluderer andre sentrumsnære områder som i dag ligger utenfor byutviklingsaksen. Samtidig skal det vurderes hvordan lokalsentra og de mindre tettstedene kan videreutvikles hensiktsmessig. Intensjonen er å kartlegge utfordringer og sikre de mest optimale planløsningene for konsentrert byutvikling og tettstedsutvikling i kommunen og regionen.

3.6 Utredningsoppdrag

Utredningsoppdragene skal sikre at endringer i kommuneplanens arealdel er basert på kartlegging og analyse i tråd med plankravet i Plan – og bygningsloven (§4-1). For å avgrense omfanget av revisjonen og gi forutsigbarhet i fremtidige arealbruksendringer er det formulert en liste over relevante utredningsoppdrag for ny kommuneplanrevisjon i planprogrammet nedenfor. Prioritering av plantema og utredningsoppdrag signaliserer hvilke problemstillinger som vil bli vurdert i kommuneplanrevisjonen. Utredningene følger enten som oppfølgingsoppgaver fra gjeldende kommuneplan, eller nye identifiserte behov i utfordringsnotatet til planstrategien

- Levende lokalsamfunn (Forsand)
- Nytt togstopp Lura
- Konsekvenser av ny RPJ
- Oppdatering fagnotat transport og mobilitet inkl ny hovedrute for sykkel gjennom byutviklingsaksen
- Delutredning bolig
- Massehåndtering
- Kartlegge ledige næringsareal og næringsstrategi
- Kartlegge og sikre behov for sosial infrastruktur i Sandnes sentrum og prioriterte byutviklingsområder
- Byggegrense strandsonen – spredt bebyggelse og LNF
- Handel og logistikknutepunkt netthandel
- Kunnskapsgrunnlag deltakelse
- Verneområder for villrein

- Klima og miljø
  - Biologisk mangfold
  - Vannforvaltning
  - Klimatilpasning
  - Klimamål

Levende lokalsamfunn.

I gjeldene kommuneplan ble det gjort en egen delutredning for fire lokalsenter; Ganddal, Hommersåk, Hana og Figgjo. Det er et mål med levende bydeler og bygder i hele kommunen. Den kommende kommuneplanrevisjonen vil jobbe videre med tettstedsutvikling, og se nærmere på kartlegging og analyse av innhold og potensiale de mindre bydelssentrene og bygdene. Forsand vil være en viktig del av dette arbeidet.

Nytt togstopp Lura

Før forrige revisjon av kommuneplanen ble det gjennomført en mulighetsstudie for eventuelt nytt togstopp på Lura. Mulighetsstudien konkluderte med at det både var jernbaneteknisk mulig og kan være tilstrekkelig kundepotensial i området ved Luravika til å forsvare et nytt togstopp der. Dette ble innarbeidet i kommuneplanen, men det er behov for ytterligere utredninger av potensialet ved å rundt et eventuelt nytt togstopp. Et utredningsarbeid vil gi mer kunnskap om potensiale for et nytt togstopp, og vil være et viktig grunnlag for å forankre ideen regionalt og nasjonalt.

Konsekvenser av ny Regionalplan Jæren

Regionalplan Jæren (RPJ) fase 1 ble vedtatt i juni 2019. Fase 2 skal ut på høring våren 2020. Det legges opp til endelig vedtak høsten 2020. Sandnes har gjennom RPJ styrket sin rolle og posisjon gjennom at aksene Stavanger-Sandnes er en hovedsatsing. Fase 2 skal lande prinsipper for flere tema; arealvurderinger av ubebygde areal i kommuneplanene og fra fylkesdelplan for Jæren fra 2000, blågrønne strukturer, store varehandelsenheter, bomiljø og bokvalitet og LNF. I tillegg ligger det nasjonale og regionale jordvernmålet der. Hvilke konsekvenser anbefalingene i ny regionalplan får for kommuneplanens arealdel, bestemmelser og retningslinjer vil måtte vurderes. I tillegg skal ny markagrense for Sandnes vurderes, og dette må sees i sammenheng med hvilke anbefalinger som kommer på temaene blågrønne strukturer og arealvurderinger av Gramstad i regionalplanen. Rådmannen vil også gjøre en ny analyse av hvor fremtidige bolig- og næringsarealer kan planlegges.

Oppdatering fagnotat transport og mobilitet

I forbindelse med forrige kommuneplanrevisjon fikk rådmannen utarbeidet et fagnotat for transport og mobilitet som bygget på et kunnskapsgrunnlag. Fagnotatet skisserte også noen prinsipper og strategier. Noe av dette ble løftet inn i samfunnsdelen til kommuneplanen, og hadde betydning for vurderingene av innspillene til arealdelen. Kunnskapsgrunnlaget som ble lagt til grunn i fagnotatet har behov for en oppdatering. Siden fagnotatet ble ferdigstilt, har bymiljøpakken fått virke en tid, og regionen har inngått en byvekstavtale. Det er søkt klimasatsmidler fra miljødirektoratet til en prosjektstilling for å oppdatere fagnotatet. Dersom søknaden ikke innvilges legges det likevel opp til å

revidere kunnskapsgrunnlaget internt, men da blir det en mindre omfattende oppdatering. Som del av arbeidet vil rådmannen starte opp et arbeid som skal vurdere hvorvidt en ny hovedrute for sykkel bør opparbeides i befolkningstette områder. Dette for å oppnå en flatedekning som tilgjengeliggjør sykkel for en større andel av byens befolkning. Vurdering av mulige mobilitetspunkt vil også være en del av arbeidet

Delutredning bolig

Av gjeldende kommuneplan følger flere oppfølgingsoppgaver som omhandler boligutvikling, bokvalitet og boligpreferanser. Folkehelse og at alle skal ha tilgang på god bolig er viktig. Mange opplever å ikke komme inn på boligmarkedet med en vanlig lønn. Arealstrategien i kommuneplanen viser satsing på kompakt byutvikling, byutviklingsaksen og utvikling i tettstedene i alle bydeler. Formålet med delutredningen er å ha faglig tungt kunnskapsgrunnlag for beslutninger til revidering av kommuneplanen. Hva er dagens situasjon for boligreserve og boligtyper? Hva er boligpreferansene til utvalgte grupper? Hvor bør en legge til rette for tett utbygging, hvor skal en bevare dagens boligområder?

Delutredningen skal bidra til utfordrings- og mulighetsbilde som legges til grunn for mulig spissing av strategiene for boligbygging Sandnes, samt utrede virkemidler med sikte på å styrke gjennomføringskraften av boligpolitikken.

Massehåndtering

Regionalplan for massehåndtering på Jæren 2018- 2040 ble vedtatt i fylkestinget i 2017. Denne planen legger føringer for regionens håndtering av masser i tiden fremover, og baserer seg på en bærekraftig håndtering av masser fra bygg- og anleggsaktivitet i regionen med en tilhørende sirkulær økonomi. Regionalplanen peker på at kommunene må konkretisere regionalplanen ytterligere. Kommunen opplever at det kommer flere søknader om dispensasjon for etablering av massefyllinger på areal som ikke er satt av til formålet. Målet med utredningen av massehåndtering i Sandnes er å vurdere fremtidige løsninger som bidrar til en bærekraftig og samfunnstjenlig håndtering av masser. Resultatet av kartleggingen skal danne grunnlag for kommuneplanarbeidet og konkretisere kommunens arbeid med hensyn til massehåndtering, inkludert forslag til arealdisponering og bestemmelser i kommuneplanens arealdel.

I forbindelse med utredning av massehåndtering er kommunen opptatt av å legge til rette for god forvaltning av våre naturressurser og for å dekke nødvendig råstoffutvinning til lokal industri og øvrig byggevirksomhet. Miljøperspektivet med kort transport vektlegges sterkt.

Kartlegging av næringsarealer og næringsstrategi

En oppfølgingsoppgave fra gjeldende kommuneplan er å kartlegge ledige næringsarealer på kort og lang sikt. Kartleggingen skal bidra til å si noe om status og behov for eventuelt nye næringsarealer i de ulike næringskategoriene. Dette å sees i sammenheng med et annet oppfølgingspunkt fra kommuneplanen og handlings- og økonomiplanen 2020-23 om strategisk næringsstrategi. Utarbeidelse av næringsstrategi i Sandnes starter våren 2020. Strategien skal forankres i regionale planer. Det skal beskrives strategiske retninger for kommunen sitt arbeid med næringsutvikling. Det vil også utarbeides handlingsplan som har forankring i næringsstrategien.

Kartlegge og sikre behov for sosial infrastruktur i Sandnes sentrum og prioriterte byutviklingsområder.

I 2017 ble det laget temarapporter i samarbeid med virksomhetene/tjenesteområdene på behovet for offentlige arealer i kommuneplanen. Grunnlaget og vurderingene derfra evalueres og oppdateres, slik at grunnlaget for ny kommuneplan bygger på den nyeste kunnskapen.

Byggegrense strandsonen - spredt bebyggelse og LNF

Det pågår et arbeid med å fastsette byggegrense i strandsonen for hytteområder, som en oppfølging fra gjeldende kommuneplan. Denne prosessen er tenkt å få sin avslutning før den ordinære kommuneplanrevisjonen, og tas som en egen sak. Når det gjelder byggegrense strandsonen for spredt bebyggelse i LNF, vil det tas gjennom den ordinære kommuneplanbehandlingen. Det kan bli aktuelt å vurdere formålsendring i LNF-områder som i dag har tydelig preg av å være hytteområder.

Kunnskapsgrunnlag deltakelse

Utfordringsbilde til planstrategien viser at selv om forskjellene fortsatt er relativt små i Norge, er de økende. Kulturbruksundersøkelsen for Nord Jæren viser også at det er sosioøkonomiske forskjeller i bruken av kulturtilbud i Sandnes. Det er ønskelig med mer kunnskap om deltakelse i samfunnet og eventuelle barrierer for deltakelse. Tilgjengelig litteratur og forskning på område gjennomgås, og det vurderes en egen undersøkelse for Sandnes. Resultatene av kartleggingen og innhenting av kunnskap kan lede frem til anbefalinger som innarbeides i samfunnsdelens mål- og strategidel.

Handel og logistikknutepunkt

I forbindelse med arbeidet i regionalplanen er det flere ganger trukket fram at behovet for distribusjon av varer blir viktigere – netthandelen øker og hjemtransport av varer blir viktig å løse. Behovet for tomter til arealkrevende handel (bigbox) er ikke lenger så sterkt, aktørene er mer opptatt av riktig lokalisering. Samtidig som det skal være lett å legge om fra butikklokale til lager med tanke på økt netthandel. Ganddal nevnes som et mulig fremtidig område med sin nærhet til godsterminalen og E39, men det kan være flere aktuelle områder. Gjennom kommuneplanrevisjonen vil det utredes lokalisering av (et) logistikk-knutepunkt for netthandel.

Verneområder i Forsand

Med sammenslåingen med Forsand kommune må kommunen håndtere nye problemstillinger gamle Sandnes ikke hadde. Et av disse er forvaltningen av verneområder og villreinstamme. Nye Sandnes har som en del av vernområdestyret, medansvar for deler av Europas sørligste villreinstamme. Villrein er en art som er sky og sårbar for forstyrrelser og menneskelig aktivitet. Økt trafikk, turisme, hytter, kraftanlegg og veger stykker opp og reduserer villreinens bruk av beiteområdene. Hensynssonene og retningslinjer fra Heiplanen, må innarbeides i kommuneplanen. Dette er forankret i Heiplanen.

I tillegg skal det utarbeides en sti- og løypeplan i sammenheng med utvikling av fritidsboliger og reiselivsbygg som ligger i hensynssone villrein og/eller i område som ligger tett på hensynssone nasjonalt villreinområde.

Klima og miljø

Det er flere oppfølgingsoppgaver og utredninger som samles under overskriften klima og miljø.

Biologisk mangfold

Sandnes kommune har et variert dyre-, plante-, og fugleliv, som lever både nær byen og i LNF-områdene. Det er behov for å få bedre oversikt over naturmangfoldet for å kunne ta hensyn til livsvilkår for sårbare arter i arealplanlegging og tett utbygging i kommunen. Kommunene har ansvar for å utarbeide planer for å ivareta sine utvalgte naturtyper. I tråd med utfordringsbilde er det spesielt behov for å kartlegge områder som er vist med mulig forekomst av ålegrasenger slik at en kan avklare konsekvenser for naturmangfold i saker som berører disse arealene. Det er også identifisert behov for å kartlegge store trær i byområdet og utarbeide rammer for forvaltning.

Vannforvaltning

VannNett er kommunens kunnskapsbase når det gjelder miljøtilstand i vannforekomster. Kunnskapen viser at flere vassdrag og elvestrekninger i Sandnes ikke har god miljøtilstand i dag. . Kommuneplanen vil vurdere å fastsette rammer for arealbruk og vurdere juridiske virkemidler langs vassdrag og sjø for å ivareta og bedre miljøtilstand (vurdere strammere generelle bestemmelser, eventuelt utarbeide særlige soner eller regler for utsatte områder).

Klimatilpasning

Klimaendringer påvirker naturmangfoldet i stadig økende grad. Artenes eksisterende leveområder kommer til å forandres som følge av klimaendringene, og muligheten til å kunne flytte til nye områder kommer til å være en forutsetning for mange arters overlevelse. Sammenhengende arealer i naturen er svært viktig for bevaring av naturmangfold. Med klimaendringene kommer disse sammenhengende arealene til å spille en enda større rolle. I kommuneplanrevisjonen bør naturtyper som er sårbare for klimaendringer og naturtyper som bidrar positivt til klimatilpasning identifiseres og arealbruken skal vurderes i områder som har ærlig verdi for å begrense skader som følge av klimaendringer.

Klimamål

Høringsutkastet til klima- og miljøplanen for Sandnes har foreslått et mål om 40 prosent reduksjon av utslippene innen 2030. Det var i tråd med det nasjonale målet og EUs mål som er tilsvarende. Vinteren 2020 meldte Norge inn et forsterket klimamål til FN, på minst 50 prosent innen 2030 (opp mot 55 prosent sammenlignet med 1990-nivå). I tiden frem mot ny kommuneplan, kan det vurderes om Sandnes skal vurdere sitt klimamål.

Andre tema som kan ha konsekvenser for kommuneplanen.

Det ligger noen andre oppfølgingsoppgaver fra gjeldende kommuneplan som kan få konsekvenser for kommuneplanrevisjonen. Dette gjelder:

- Sammenhengende gangforbindelse vestsiden Gandsfjorden - vurdere om det skal innarbeides i KP kartet.
  - KULA – kulturhistoriske landskap med nasjonal interesse. Riksantikvaren utarbeider et nasjonalt register som kunnskapsgrunnlag og forvaltningsverktøy for kommunene. Kan få konsekvenser for arealdelen.
    - o Rådmannen har forventinger til at KULA-registreringen bidrar til å løfte fram attraktiviteten i de kartlagte områdene i Lysefjorden. Det vil ha stor betydning at en får fram verdien på en måte som styrker landskap, steder, friluftsliv og opplevelser i en reiselivssammenheng på samme måte som f.eks statusen som verdensarv har bidratt til for bergstaden Røros
- Rådmannen vurderer at føringene som foreslås vil kunne legge begrensinger på kommunens handlingsrom, men ser på dette som et nyttig kunnskapsgrunnlag. Det kan stilles spørsmål ved i hvor stor grad KULA retningslinjene vil kunne påvirke forvaltningen av byggeområdene, og om det er et mulig konflikt-potensial i arealbruken. Rådmannen ser på avgrensingen som overordnet, og vil legge verdiene som identifiseres til grunn for detaljering av avgrensingen og retningslinjene i kommuneplanen.
- Veileder estetikk - kan ha konsekvenser for bestemmelser.
  - Park and ride – vurdere områder.

I tillegg skal det utarbeides en statlig kommunedelplan for dobbeltspor Sandnes – Nærbø. Det er forventet at den legges ut til offentlig ettersyn på slutten av 2022, med endelig vedtak i løpet av 2023. Endelig vedtak på kommunedelplanen vil ikke foreligge før planlagt vedtak av ny kommuneplan. Kommunen vil følge arbeidet, og vurdere eventuelle konsekvenser for kommende kommuneplan.

3.7 Oppfølging og virkemidler for styring

Som oppfølging av kartlegging og analyser på enkelttema vil det bli foreslått endringer og justeringer i kommuneplanen. Virkemidler som vil bli vurdert for å sikre bedre måloppnåelse og kvalitet i gjennomføringen omfatter blant annet bestemmelser, plankart, prioriteringer i kommuneplanens handlingsdel.

3.7.1 Bestemmelser og plankart

Endringer i kommuneplanens arealdel kan omfatte forslag om nye byutviklingsområder, for eksempel offentlige areal eller grønndrag, eller bestemmelser med nye forutsetninger for arealforvaltningen, f.eks. minstekrav til boligstørrelse i definerte områder for å sikre økt stabilitet i nabolag. Som del av kommuneplanarbeidet blir det foretatt en gjennomgang av bestemmelsene i lys av Plan- og bygningslovens hjemler. Det ble gjort en jobb med dette ved forrige revisjon, men det vil være behov for å se på dette også ved denne revisjonen. Arbeidet innebærer en videre forenkling av bestemmelsene, bedret lesbarhet og opprydding av uklarheter.

3.7.2 Handlingsplan

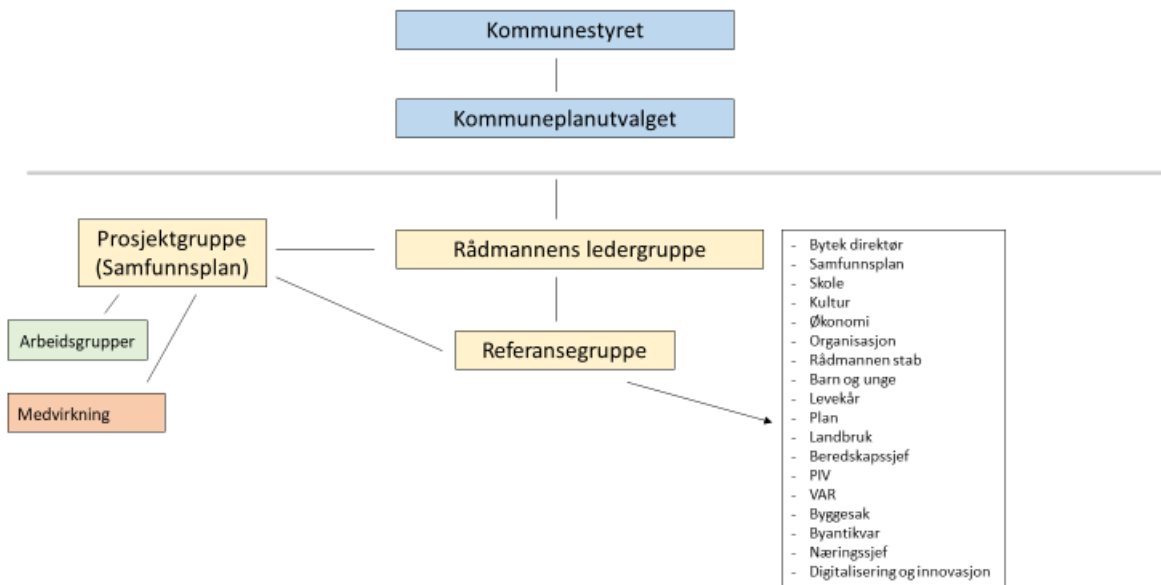
Det skal innarbeides virkemidler i kommuneplanens handlingsplan som bygger opp under fastsatt byutviklingsstrategi og anbefalinger som utledes av nye utredninger. Det kan for eksempel bli aktuelt

å foreslå at definerte områder prioriteres med områdeplan for å sikre steds kvalitet og prioritering av sentrale byutviklingsområder.

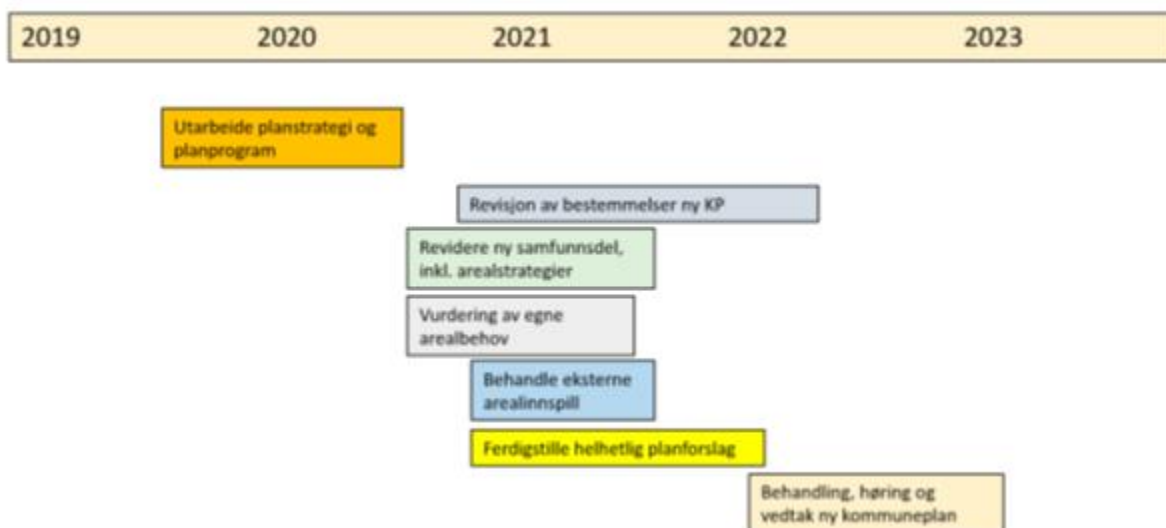
3.8 Organisering av arbeidet og fremdriftsplan.

Følgende organisering legges til grunn for kommuneplanarbeidet:

Samfunnsplan har ansvar for å levere et samlet planforslag basert på anbefalinger i delutredninger, innspill fra andre avdelinger, referansegrupper og føringer fra nasjonalt og regionalt hold. Samfunnsdelen hadde en stor revisjon sist, og det legges bare opp til mindre justeringer av denne nå. Det legges opp til en egen arbeidsgruppe på arealdelen der relevante avdelinger i kommunen er representert. Det samme med en egen kartgruppe. Det blir også en egen arbeidsgruppe på bestemmelser og retningslinjer.

Fremdriftsplanen for revisjonen er presentert i figuren under. Selve planfasen starter høsten 2020, og det legges opp til endelig vedtak av kommuneplanen ved årsskifte 2022-23.

3.9 Medvirkning

Åpne planprosesser med gode medvirkningsmuligheter er både lovpålagt og ønskelig for kommunen. Sandnes kommunes verdier romslig, modig og sunn betyr at vi legger til rette for åpne planprosesser tilrettelagt for innspill og dialog. Medvirkning kan være med på å øke kvaliteten i plan og beslutningsprosesser, få frem mangfoldet i samfunnet, gi eierskap og stedsidentitet og bidra til gjensidig læring og demokratiutvikling. Aktiv medvirkning er mer enn minimumskravet i plan- og bygningsloven om høring og offentlig ettersyn. I kommunens folkehelsearbeid, både når det gjelder planlegging og gjennomføring, er medvirkning et viktig grunnprinsipp. Det fordrer at man engasjerer befolkningen i en tidlig fase av planutformingen, inviterer til deltakelse og legger til rette for at innspill vurderes i den videre planutformingen

Et offensivt medvirkningsarbeid fra kommunen er samtidig ressurskrevende, og tidsrammene for planprosessen er begrenset. I dette bildet vil det være hensiktsmessig å legge til rette for utstrakt nettbasert medvirkning under høringene. Digital medvirkning og kommunikasjon gjennom ulike digitale plattformer blir stadig viktigere. Ulike målgrupper nås også på ulike kanaler. Sammen med kommunikasjonsavdelingen vil nye former for medvirkning og spissing mot ulike målgrupper testes ut. Sosiale medier vil brukes aktivt. Presseoppslag og publisering på kommunens hjemmeside bidrar til allmenn kjennskap til arbeidet som er i gang.

I tillegg til tradisjonelle høringer og informasjonsmøter er det ønskelig å legge til rette for medvirkningsopplegg på spesifikke temaer med utvalgte grupper.

Politisk medvirkning

Kommuneplanutvalget og andre relevante politiske utvalg holdes orientert og inviteres til å ta aktivt del i arbeidet ved milepæler og arrangement. Områdeutvalgene involveres som lokale samarbeidspartnere i arbeidet. Kommuneplanutvalgene holdes orientert om framdrift i arbeidet og inviteres til å komme med innspill underveis i prosessen.

Faglig medvirkning

Eksterne fagmiljøer representert ved bl.a. regionale myndigheter, kontaktes direkte for deltakelse og orientering om planarbeidet. Interne fagmiljøer involveres direkte i arbeidet med de ulike delene av

planen. Det forutsettes en tverrfaglig tilnærming når deloppgavene skal løses. Involvering av administrative ledernivå internt i kommunen blir viktig. På utvalgte tema og delutredninger settes det ned egne tverrfaglige prosjektgrupper eller arbeidsgrupper. Det forutsettes at involverte i hver delutredning gis ansvaret for å informere og involvere videre i eget tjenesteområde/resultatenhet.

Berørte regionale myndigheter

Berørte myndigheter som bl.a. fylkesmann, fylkeskommune, vegsjef, NVE, DSB, BaneNOR, Forsvarsbygg og nabokommuner blir direkte kontaktet for deltakelse og orientering underveis i planarbeidet. Regionalt planforum vil også benyttes aktivt underveis.

Dialog med innbyggere, organisasjoner og næringsliv

Innbyggere, organisasjoner og næringsliv skal bli informert om pågående revisjonsprosess, viktige tema i planforslag og opplegg for medvirkning. Informasjonsskriv, kunngjøringer, nettbasert kommunikasjon og folkemøter er kanaler for informasjon. Gode beskrivelser av hva det ønskes tilbakemelding på - og hvordan, er avgjørende for å få befolkningen engasjert. For utvalgte utredningstemaer vil det også inviteres til dialogmøter der det legges til rette for å komme med innspill på de ulike temaene

Barn og unge

Om lag en tredjedel av befolkning i Sandnes er under 19 år. Det tilsier at planarbeidet skal og må ta særlige hensyn til barn og unges interesser. I arbeidet med gjeldende kommuneplan spilte barn og unges medvirkning en sentral rolle i utformingen. I utarbeidelse av ny kommuneplan er et viktig mål å videreutvikle de unges perspektiv og etablere tydeligere forpliktelser til å følge opp føringene som gis gjennom innspill fra barn og unge i kommuneplanarbeidet. Barn og unges medvirkning skjer på flere måter.

Sandnes ungdommens kommunestyre (tidl. Sandnes unge bystyre) vil spille en sentral rolle. Barn og unges bystyre er også en sentral arena. Det vil gjennomføres et eget medvirkningsopplegg med barn og unge.

Befolkningen i Forsand

Fra 01.01.20 er Forsand og Sandnes en kommune. Sandnes kommune har fått om lag 1 200 nye innbyggere, og økt sitt areal med om lag 780 km². I denne første kommuneplanen for ny kommune vil det være nyttig å ha litt ekstra oppmerksomhet til de nye innbyggerne.